

RAPORTUL nr. 4

**Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de
Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016**

Perioada de monitorizare: 5 – 26 octombrie 2016

Publicat la 28 octombrie 2016

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

Misiunea de Observare a Alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016 este finanțată de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Ambasada Marii Britanii la Chișinău, National Endowment for Democracy, Consiliul Europei.

Opiniile exprimate în rapoartele publice Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
METODOLOGIA DE OBSERVARE	4
REZUMAT.....	5
I. CADRUL LEGAL.....	7
II. ORGANELE ELECTORALE.....	9
III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	20
IV. CONCURENȚII ELECTORALI.....	21
V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE PENTRU ALEGEREA PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA	26
VI. SOCIETATEA CIVILĂ.....	39
VII. INCLUZIUNEA ELECTORALĂ ȘI EGALITATEA ȘANSELOR.....	40
RECOMANDĂRI.....	42
LISTA DE ABREVIERI.....	43

INTRODUCERE

Raportul nr. 4 elaborat de Misiunea de Observare a Alegerilor (MOA) pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (RM) din 30 octombrie 2016 cuprinde perioada de activitate a observatorilor între 5 octombrie – 27 octombrie 2016. Acesta este un raport intermediar, a cărui misiune generală este de a asigura îmbunătățirea de ansamblu a procesului electoral în curs de desfășurare. Obiectivele de referință ale raportului intermediar sunt: diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Raportul este elaborat în baza efortului echipei centrale a MOA, precum și a constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul Misiunii, cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor prezidențiale: autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, concurenții electorali, mass-media și societatea civilă.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt incluse recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali și alți actori interesați, cu scopul de a asigura îmbunătățirea procesului electoral.

METODOLOGIA DE OBSERVARE

Misiunea de Observare a Alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016 este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. Asociația Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în RM, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Misiunea de observare Promo-LEX monitorizează procesul electoral în toate circumscripțiile electorale din RM. În ziua alegerilor, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare secție de votare (SV) din țară. Misiunea va observa alegerile și în 47 SV constituite peste hotarele RM. MOA Promo-LEX va realiza Numărarea în Paralel a Voturilor (PVT) în toate SV din țară în care va delega observatori. Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare au fost instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și au semnat Codul de conduită al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de o echipă centrală formată din 38 de persoane.

Drept sursă de elaborare a rapoartelor publice ale misiunii de observare servesc informațiile oficiale și cele publice, precum și rapoartele, inclusiv cele standardizate ale observatorilor, întocmite în baza vizitelor planificate aleatoriu¹ în fiecare localitate din aria de responsabilitate, vizitelor săptămânale la organele electorale, precum și a rapoartelor de evenimente întocmite în afara vizitelor planificate în mod obișnuit, atunci când observatorii constată evenimente cu tentă electorală. În cadrul vizitelor planificate, observatorii constată informația în urma discuțiilor, întâlnirilor cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale. Informația cu privire la finanțarea campaniei electorale, de colectare a semnăturilor sau de activitate obișnuită a partidelor politice este reflectată în rapoarte standardizate financiare, astfel încât să fie efectuată atât analiza veniturilor obținute, cât și a cheltuielilor suportate de actorii procesului electoral și de partidele politice.

MOA Promo-LEX nu este oponent politic concurenților electorali implicați în alegerile pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Totuși, în măsura posibilităților, rapoartele observatorilor sunt însoțite de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de

¹ Vizitele sunt planificate aleatoriu în așa fel încât fiecare OTL să viziteze fiecare localitate din aria de responsabilitate o dată pe parcursul perioadei de colectare a semnăturilor, de două ori pe parcursul campaniei de agitație electorală și, eventual, o dată în perioada campaniei pentru turul II de scrutin, dacă acesta va avea loc.

drept în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Misiunea Promo-LEX de Observare a Alegerilor gestionează platforma web www.electoralamonitor.md, în care orice cetățean poate semna activități cu tentă electorală. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarelor vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Activitatea MOA Promo-LEX este finanțată de USAID, Ambasada Marii Britanii la Chișinău, National Endowment for Democracy și Consiliul European. Opiniile exprimate în rapoartele publice Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

REZUMAT

În perioada 5 octombrie – 27 octombrie 2016, Misiunea de Observare a Alegerilor (MOA) Promo-LEX, prin intermediul a 42 de observatori pe termen lung repartizați pe teritoriul RM, conform UAT de nivelul II, și a 5 coordonatori regionali, a realizat o monitorizare plenară a alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016. Raportul este elaborat în baza analizei formularelor completate de observatorii Promo-LEX și anume: a 1962 de formulare de vizită, a 614 formulare de eveniment, a 59 de formulare de vizită la CECE-uri și a 83 de formulare de monitorizare a finanțării campaniei.

Din cei 12 candidați pentru funcția de Președinte al RM, în buletinele de vot au fost înscrși 10 concurenți electorali. Astfel, concurentul electoral Andrei Năstase, desemnat de PPPDA, s-a retras din campania electorală la 21 octombrie 2016. Concurentul electoral Inna Popenco, desemnată de PPMSPR, a fost exclusă din cursa electorală în temeiul hotărârii Curții de Apel Chișinău din 21.10.2016, menținută prin decizia Curții Supreme de Justiție din 22 octombrie 2016. Motiv de excludere al candidatului Inna Popenco a constituit nedeclararea tuturor cheltuielilor în cadrul raportului financiar depus de concurentul electoral și tentativa de corupere a alegătorilor.

La data de 26 octombrie 2016, concurentul electoral Marian Lupu, desemnat de PDM, a declarat public că se retrage din cursa electorală, iar la data de 27 octombrie 2016, a depus o cerere către CEC cu privire la solicitarea anulării Hotărârii CEC prin care a fost înregistrat. Această cerere a fost remisă Curții de Apel Chișinău, care urmează să se expună pe marginea acesteia.

MOA Promo-LEX constată o situație deosebită, comparativ cu scrutinele electorale anterioare, în ceea ce privește numărul de candidați care au abandonat din diverse motive cursa electorală. Spre exemplu, "rata de abandon" la alegerile parlamentare din 2014 era de 8.33% (2 din 24), pe când la data de 26 octombrie 2016 "rata de abandon" la alegerile prezidențiale este de 25% (3 din 12). La acest moment, este dificil de a face o analiză a fenomenului, întrucât în RM nu s-au organizat de cca. 20 de ani alegeri directe ale Președintelui țării, iar scrutinele parlamentare și locale sunt deosebite din punct de vedere al comportamentului concurenților electorali.

Pe parcursul perioadei de monitorizare, MOA Promo-LEX a identificat următoarele situații problematice în ceea ce privește aplicarea cadrului legal privind alegerile prezidențiale: existența prevederilor, conform cărora validarea candidaturilor este posibilă după începerea campaniei electorale, or, validarea tardivă dezavantajează candidații în timpul campaniei; existența unor ambiguități legale ce țin de contractarea de către concurenții electorali a serviciilor agenților economici de peste hotare; lipsa unor prevederi care să reglementeze situația specială a desfășurării agitației în instituțiile penitenciare.

CEC a continuat să-și exercite atribuțiile specifice perioadei electorale: coordonarea activității tuturor organelor electorale în vederea pregătirii și desfășurării alegerilor; supravegherea executării prevederilor legislației electorale; stabilirea modelului pentru buletinele de vot; soluționarea chestiunilor privind modul de participare la alegeri a cetățenilor care în ziua votării se află în afara teritoriului țării; examinarea cererilor și contestațiilor; efectuarea activităților de informare și instruire electorală; activități de asigurare a accesului la vot a persoanelor cu necesități speciale. În acest sens, au fost adoptate 121 de hotărâri relevante scrutinului din 30 octombrie 2016.

În același timp, la momentul elaborării Raportului nr. 4, MOA Promo-LEX constată o pregătire insuficientă a SV pentru scrutinul prezidențial din 30 octombrie 2016. Observatorii Promo-LEX au monitorizat dotarea tehnică a 1817 SV din totalul de 1981. Printre insuficiențele depistate am sublinia: 65.5% nu dispun de instrumente pentru persoane cu necesități speciale de vedere (riglă, lupă, lampă); cca 63% din SV nu asigură un acces liber pentru persoanele cu necesități speciale locomotorii; aproximativ 38% nu dispun de dotare anti-incendiu; cca 37% nu sunt conectate la agentul termic.

MOA Promo-LEX constată în continuare existența unor lacune în conținutul listelor electorale. În baza vizitelor efectuate la BESV, observatorii au raportat următoarele situații problematice: confuzii de adrese în cadrul aceleiași localități; necorespunderea între adresele indicate în listele electorale și datele din buletinele de identitate; includerea în listele electorale a alegătorilor din alte localități; identificarea în liste a persoanelor decedate; nu au fost salvate modificările operate de membrii BESV la alegerile precedente și păstrarea necorespunzătoare a listelor electorale.

Observatorii MOA Promo-LEX au constatat, ca și în rapoartele anterioare, cazuri de utilizare a resurselor administrative de către concurenții electorali pentru perioada monitorizată (în total 21 raportate). Repartizarea cazurilor în funcție de actorii electorali este următoarea: Marian Lupu (PDM) – 13; Mihai Ghimpu (PL) – 6; Igor Dodon (PPPSRM) – 1; Iurie Leancă (PPPEM) – 1. Resursele administrative au fost utilizate în următoarele activități: organizarea întâlnirilor cu angajații instituțiilor publice în timpul programului de lucru, implicarea angajaților instituțiilor publice în timpul programului de lucru în activități de agitație electorală și desfășurarea agitației în clădirea autorităților publice.

Potrivit informațiilor furnizate de observatorii Promo-LEX, în perioada monitorizată, au fost înregistrate cel puțin 7 cazuri care pot fi calificate drept oferire de cadouri electorale. Este vorba despre următorii concurenți: Igor Dodon (PPPSRM) – 3 cazuri; Inna Popenco (PPMSPR) – 2; Dumitru Ciubașenco (PPPN) – 1; Andrei Năstase (PPFDA) – 1.

MOA Promo-LEX constată existența a 6 concurenți electorali ce au reprezentanți cu drept de vot consultativ și observatori acreditați la CECE-uri: Igor Dodon (PPPSRM); Dumitru Ciubașenco (PPPN); Mihai Ghimpu (PL); Marian Lupu (PDM); Maia Sandu (PPPAS) și Iurie Leancă (PPPEM).

MOA Promo-LEX constată că 10 concurenți electorali au deschis conturi „Fond electoral” (Marian Lupu, Andrei Năstase, Inna Popenco, Dumitru Ciubașenco, Iurie Leancă, Igor Dodon, Mihai Ghimpu, Maia Sandu, Valeriu Ghilețchi, Silvia Radu) și au desemnat persoane responsabile de finanțele acestora (trezorierii). Alți 2 concurenți – Ana Guțu și Maia Laguta – au depus demersuri în care se stipulează că nu au fost efectuate cheltuieli și nu au deschis conturi bancare „Fond electoral”. MOA Promo-LEX constată că în situația concurentului Maia Laguta demersul a fost publicat pe pagina web a CEC cu o întârziere de 5 zile față de termenul maxim legal.

MOA Promo-LEX constată ponderea majoră a cheltuielilor declarate pentru publicitate – 97,05% din totalul cheltuielilor efectuate de concurenți. Celelalte cheltuieli se referă la: transport – 1,05%, cheltuieli pentru întruniri și evenimente – 1,04%, consultanță – 0,22%, costuri suplimentare de întreținere – 0,18%, cheltuieli pentru delegarea sau detașarea persoanelor (voluntari/observatori) – 0,08% și alte cheltuieli – 0,38%. Evolutiv, în baza scrutinelor electorale anterioare, observăm o creștere continuă a cheltuielilor de “publicitate” (inclusiv a materialelor promoționale).

MOA Promo-LEX a constatat neconformarea față de norma legală de raportare, dar și completarea defectuoasă a rapoartelor mijloacelor privind finanțarea campaniei din partea a 9 CE (Marian Lupu, Mihai Ghimpu, Silvia Radu, Igor Dodon, Maia Sandu, Inna Popenco, Dumitru Ciubașenco, Ana Guțu, Iurie Leancă).

I. CADRUL LEGAL

În perioada indicată, MOA Promo-LEX a continuat efortul de monitorizare a respectării prevederilor legale ce reglementează alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016. Scopul nostru este de a responsabiliza atât autoritățile publice și cele electorale, implicate în elaborarea, implementarea și respectarea cadrului legal, cât și concurenții electorali, care în activitatea lor trebuie să se conducă exclusiv de prevederilor respective.

a. Durata campaniei electorale

În Codul bunelor practici în materie electorală Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept recomandă: validarea candidaturilor să fie încheiată până la începutul campaniei electorale, întrucât validarea tardivă poate dezavantaja anumite partide și candidați în timpul campaniei.

Legislația națională creează condiții inechitabile candidaților la funcția de Președinte al RM care depun listele de subscripție la diferite etape. Conform art. 105 din Codul electoral, campania electorală pentru alegerea Președintelui RM începe nu mai devreme de 30 de zile înainte de ziua alegerilor. În cazul scrutinului prezidențial din 30 octombrie 2016, campania a început la 30 septembrie 2016. Totodată, art. 47 alin. (3) din Cod prevede că agitația electorală se admite numai după înregistrarea concurentului electoral de către organul electoral.

În ceea ce privește înregistrarea candidaților, legea stabilește că setul de documente, inclusiv listele de subscripție, se prezintă CEC sau CECE cel târziu cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor. Ultimele au la dispoziție 7 zile pentru a înregistra sau a refuza înregistrarea candidaților desemnați la funcția de Președinte.

De facto, la 29 septembrie 2016, în ultima zi în care mai erau acceptate dosarele, 8 candidați au depus demersuri de înregistrare la CEC. Astfel, dat fiind termenul de 7 zile de care dispune CEC pentru verificarea documentelor, aceștia din start sunt dezavantajați în raport cu ceilalți candidați înregistrați anterior și care deja pe 30 septembrie 2016 s-au lansat în campanie.

Corespunzător, la 6 octombrie 2016, 4 din cei 8 candidați au fost înregistrați în cursa electorală. Astfel, aceștia au avut la dispoziție cu 7 zile mai puțin pentru a-și promova programul său electoral, în comparație cu ceilalți candidați înregistrați până la data de 30 septembrie 2016. În acest sens, Asociația Promo-LEX consideră necesar de a ajusta legislația națională în așa fel încât toți candidații electorali să fie puși în condiții de egalitate, astfel cum este recomandat și de Comisia de la Veneția.

b. Publicarea datelor cu caracter personal din rapoartele anuale privind gestiunea financiară a partidelor politice prezentate Comisiei Electorale Centrale

După cum prevede art. 29 din Legea privind partidele politice, CEC elaborează și aprobă formulare pentru rapoartele anuale privind gestiunea financiară, care trebuie să conțină informații cu privire la:

- bunurile și veniturile partidului politic, inclusiv gruparea acestor venituri pe tipuri;
- toate donațiile oferite partidului politic, inclusiv suma donată, identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și *ocupația/locul de muncă sau genul de activitate*;
- obligațiile și cheltuielile partidului politic, altele decât cele din campania electorală, grupate pe cheltuieli operaționale și cheltuieli de gestionare a bunurilor;
- informația contabilă, pentru perioada corespunzătoare, a persoanelor juridice fondate sau controlate în alt mod de partidul politic respectiv.

Respectând formularele elaborate de CEC, concurenții electorali depun la organul electoral central rapoartele financiare, care la capitolul mijloacelor primite din donațiile persoanelor fizice conțin: numele/prenumele donatorului, IDNP-ul, anul nașterii, domiciliul și locul de muncă.

În acest sens, MOA Promo-LEX a constatat că, spre deosebire de rapoartele făcute publice pe pagina web a CEC, în cadrul scrutinului parlamentar din 30 noiembrie 2014, rapoartele concurenților electorali de la prezidențialele din 30 octombrie 2016 au ascuns rubricile “Anul nașterii” și “Locul de muncă”. De asemenea, nu sunt disponibile publicului larg nici informațiile privind domiciliul și IDNP-ul donatorilor.

Ținem să menționăm că, în conformitate cu art. 3 din Legea privind protecția datelor cu caracter personal, *date cu caracter personal* reprezintă orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale. Respectiv, atât IDNP-ul și domiciliul, cât și anul nașterii și locul de muncă ale persoanei pot fi calificate drept date cu caracter personal și, prin urmare, necesită a fi protejate. Totuși, interesul publicului în ceea ce privește locul de muncă al donatorului suprapus cu suma donată prevalează și în interesul transparenței finanțării campaniei electorale merită a fi făcute publice.

c. Contractarea serviciilor agenților economici de peste hotare pentru campania electorală

MOA Promo-LEX a constatat distribuirea de către reprezentanții concurentului electoral Mihai Ghimpu a unui material publicitar sub formă de ziar, tipărit de către o tipografie din România în tiraj de 100 de mii de exemplare. Un alt tip de serviciu ce ar putea fi contractat din străinătate de către concurenți, pentru perioada campaniei electorale, ar fi serviciile de PR și marketing electoral.

În acest sens, ținem să menționăm că, de principiu, Codul electoral nu interzice expres contractarea unor produse/servicii de peste hotare care ar urma să fie folosite în scop de campanie electorală. Respectiv, recomandăm completarea cadrului normativ în vederea unei reglementări explicite a posibilității implicării în campanie electorală a oricăror factori de peste hotare. Facem trimitere aici la art. 47 alin. (21) din Codul electoral care interzice implicarea sub orice formă a persoanelor care nu sunt cetățeni ai RM în acțiunile de agitație electorală și care, la prima vedere, se referă doar la persoanele fizice, nu și la cele juridice, cum este în cazul de față tipografia contractată de candidatul Mihai Ghimpu.

d. Agitația electorală în cadrul instituțiilor penitenciare

În conformitate cu legislația RM, persoanele condamnate la privațiune de libertate au dreptul de a vota și, respectiv, în egală măsură cu restul populației sunt în drept să beneficieze de dreptul la informație, prevăzut de art. 34 din Constituție.

Conform articolului menționat supra, nu poate fi îngrădit dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public. Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal. Alegerea Președintelui țării este o chestiune de interes public și, prin urmare, toți cetățenii RM sunt în drept să ia cunoștință de programele electorale ale candidaților. Calea și metoda prin care această informație este adusă la cunoștința oamenilor este agitația electorală, procedeu reglementat de legislația electorală.

Art. 47 din Codul electoral impune anumite condiții pentru desfășurarea agitației electorale, însă nu conține vreo prevedere care ar putea împiedica răspândirea de materiale publicitare și/sau organizarea întâlnirilor cu candidații electorali în cadrul instituțiilor penitenciare. Reieșind din cele menționate, întru documentarea persoanelor deținute în instituții penitenciare în ceea ce privește programele electorale ale candidaților, considerăm oportune următoarele căi de informare:

- instituirea unui panou informativ unde pot fi amplasate afișe electorale;
- plasarea materialelor informative în bibliotecile instituțiilor penitenciare;
- organizarea întâlnirilor cu candidații electorali (reprezentanții acestora) în dependență de tipul penitenciarului și regimul de activitate al acestuia;

- organizarea urmăririi dezbaterilor electorale televizate.

e. Reglementarea lacunară a situațiilor de constituire a alianțelor și uniunilor după scurgerea termenului de desemnare a candidaților

Potrivit Codului Electoral noțiunea de bloc electoral presupune uniune benevolă a 2 sau mai multor partide, constituită în scopul participării în comun la alegeri, care este înregistrată, respectiv, de Comisia Electorală Centrală, în cazul alegerilor parlamentare, prezidențiale și alegerilor locale generale.

În Hotărârea sa nr.29 din 9 decembrie 2014, Curtea Constituțională a reținut că "în vederea asigurării condițiilor echitabile tuturor concurenților electorali în următoarele scrutine, este necesar ca autoritățile competente în materie electorală să excludă din start situațiile de camuflare a blocurilor electorale într-un singur partid politic".

Potrivit Instrucțiunii CEC privind particularitățile înregistrării blocurilor electorale pentru alegerile prezidențiale adoptată prin Hotărârea CEC nr.116 din 18 august 2016 înregistrarea blocurilor electorale este posibilă doar cel târziu cu 50 zile înainte de ziua alegerilor.

La 21 octombrie 2016 candidatul din partea PPPDA, Andrei Năstase a abandonat cursa electorală în favoarea candidatei PPPAS Maia Sandu. La 24 octombrie 2016 consiliul politic al PLDM a votat unanim pentru susținerea candidatului comun la funcția de Președinte al Republicii Moldova, Maia Sandu. Membrii și simpatizanții PPPDA și PLDM se antrenează în activitățile de agitație electorală în favoarea candidatei Maia Sandu iar ultima se prezintă în calitate de candidat comun al partidelor menționate dar desemnată drept candidat de PPPAS.

Constatăm o lacună de reglementare a situațiilor în care se constituie alianțe și uniuni după scurgerea termenului de desemnare a candidaților.

f. Incertitudini privind statutul operatorilor SIAS "Alegeri" în calitate de participanți la operațiunile electorale

MOA Promo-LEX constată existența unor probleme privind statutul operatorilor SIAS "Alegeri", în calitate de participanți la operațiunile electorale. Este necesară includerea operatorilor în categoria de *persoane autorizate să asiste la operațiunile electorale*, definite în conținutul Codului electoral. Constatăm că deja al treilea ciclu electoral statutul operatorilor nu este reglementat de Cod. Prevederile din Regulamentul privind activitatea birourilor secțiilor de votare nu sunt suficiente. Astfel, se impune reglementarea, inclusiv printr-un act separat, a cazului operatorilor SIAS "Alegeri": drepturi și obligații, incompatibilități, mecanisme și termene de angajare etc. În lipsa restricțiilor, de exemplu, participant la operații electorale din SIAS "Alegeri" poate fi și un membru de partid implicat politic în alegeri.

II. ORGANELE ELECTORALE

2.1. Hotărâri ale Comisiei Electorale Centrale

În perioada de raportare, CEC a adoptat un șir de hotărâri într-o bună organizare și desfășurare a scrutinului prezidențial și respectarea Programului calendaristic aprobat la 23 august 2016.

Prin urmare, au fost adoptate 121 de hotărâri relevante scrutinului din 30 octombrie 2016, prin care CEC a înregistrat noi candidați la funcția de Președinte; a luat act de cererea de retragere din cursa electorală a unui candidat; a solicitat Curții de Apel Chișinău examinarea anulării înregistrării unui candidat; a acreditat observatori internaționali și naționali; a constituit Oficiul de protocol al observatorilor internaționali pentru alegerile Președintelui RM din 30 octombrie 2016; a stabilit ordinea de înscriere a concurenților electorali în buletinul de vot pentru alegerea Președintelui; a aprobat modelul și textul buletinului de vot pentru alegerea Președintelui; a confirmat

reprezentanții cu drept de vot consultativ în CEC a unor candidați la funcția de Președinte; a înregistrat persoanele de încredere din partea unor candidați; a stabilit tirajul buletinelor de vot la alegerile pentru funcția de Președinte; a permis participarea la vot în cadrul alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016 a cetățenilor RM aflați peste hotare, ce dețin pașapoarte cu termen de valabilitate expirat; a examinat primele rapoarte financiare ale concurenților privind mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală; s-a expus asupra contestațiilor candidaților; s-a expus în privința particularităților participării la votare a alegătorilor care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință.

2.2. Înregistrarea/retragerea/anularea înregistrării candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova

La 6 octombrie 2016, CEC s-a expus asupra demersurilor de înregistrare a 8 candidați la funcția de Președinte. Astfel, calitatea de candidat înregistrat au obținut-o 4 pretendenți: Ana Guțu (PP „DREAPTA”); Valeriu Ghilețchi (CI); Maia Laguta (CI) și Silvia Radu (CI). În total, CEC a înregistrat 12 candidați. În cadrul aceleiași ședințe a CEC, au fost respinse cererile de înregistrare a următorilor candidați la funcția de Președinte al RM, pe motiv că nu au întrunit condițiile necesare privind înregistrarea: Ion Dron (CI); Roman Mihăeș (CI); Vasile Tarlev (CI); Vitalia Pavlicenco (CI). De menționat, în acest sens, că Vitalia Pavlicenco și Roman Mihăeș au atacat în instanță hotărârile CEC prin care le-a fost respinsă înregistrarea, cereri de chemare în judecată care ulterior au fost respinse de către instanțele de judecată.

MOA Promo-LEX reiterează caracterul duplicitar al procedurii de verificare a listelor de subscripție de către CEC. Pe de o parte, observatorii pot monitoriza procesul de verificare "din exterior", de cealaltă parte, nu pot observa desfășurarea procedurilor de natură tehnică, din "interiorul" sistemului de verificare. Nu există o certitudine în privința conținutului rezultatelor prezentate.

La 20 octombrie 2016, candidatul la funcția de Președinte Andrei Năstase a depus la CEC o cerere în vederea retragerii din campania electorală. La 21 octombrie 2016, CEC a luat act de cererea depusă.

În data de 20 octombrie 2016, CEC a admis contestația depusă de concurentul electoral Silvia Radu cu privire la înaintarea Curții de Apel Chișinău a unei solicitări cu privire la anularea înregistrării candidatului Inna Popenco. Conform acesteia, reprezentanții și persoanele de încredere ale concurentului electoral Inna Popenco au organizat un eveniment, în cadrul căruia, conform unei baze de date, au distribuit alegătorilor gratuit carduri care oferă posibilitatea deținătorilor să procure mărfuri la prețuri reduse dintr-o rețea de magazine. La eveniment a participat și Inna Popenco care a distribuit personal carduri de reducere pentru același magazine. În cele din urmă, autoarea contestației a ținut să menționeze că nu au fost declarate cheltuieli pentru astfel de acțiuni electorale și pentru confecționarea cardurilor de reducere. Ulterior, prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 21 octombrie 2016 și decizia Curții Supreme de Justiție din 22 octombrie 2016, Inna Popenco a fost exclusă din cursa electorală.

În data de 26 octombrie 2016, candidatul PDM Marian Lupu a anunțat despre decizia sa de retragere din cursa prezidențială. La data de 27 octombrie 2016, Marian Lupu a depus o cerere către CEC cu privire la solicitarea anulării Hotărârii CEC prin care a fost înregistrat. Această cerere a fost remisă Curții de Apel Chișinău, care urmează să se pronunțe în termeni proximi. Observăm că, în conformitate cu prevederile art. 46 alin. (6) al Codului electoral, "concurentul electoral poate să-și retragă candidatura printr-o declarație scrisă, adresată organului electoral care l-a înregistrat, dar nu mai târziu de 7 zile până la ziua alegerilor". Pe de altă parte, alin.7 al aceluiași articol nu stipulează vreun termen, în interiorul căruia candidatul poate să depună și să solicite o cerere cu privire la anularea înregistrării.

2.3. Activitatea Consiliilor Electorale de Circumscripție Electorală de nivel II

a. Modificarea componenței CECE

Potrivit constatărilor observatorilor Promo-LEX, în CECE II a r. Dubăsari și Glodeni a fost modificată componența nominală a CECE. Aceste modificări s-au datorat solicitărilor personale ale membrului CECE.

În 8 circumscripții electorale de nivelul II, în cel puțin 320 cazuri a fost modificată componența nominală a BESV. Au fost operate modificări în componența BESV-urilor din următoarele circumscripții: Chișinău - 254 cazuri, UTA - 14, Leova - 3, Anenii Noi - 18, Criuleni - 16, Dubăsari - 4, Ștefan Vodă - 6, Cahul - 4, Căușeni - 1.

Observatorii Promo-LEX au mai raportat schimbări în componența numerică a BESV-urilor realizată de către CECE Chișinău. Astfel, s-a adoptat decizia de majorare a numărului de membri de la 9 la 11 ai BESV din 2 secții deschise peste hotare la București (România); Seattle (SUA) - de la 5 la 7 membri; Cluj (România) - de la 9 la 11; Riga (Letonia) - de la 9 la 7 membri. La 18 octombrie 2016, s-a majorat componența BESV - lor de la 9 la 11 la secțiilor de votare nr. 262, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 270, 273, 285, 286. La 21 octombrie 2016, s-a majorat, de asemenea, componența BESV - lor de la 9 la 11 la secțiilor de votare nr. 220, 291, 292.

b. Amplasarea/Modificarea sediilor SV

În conformitate cu prevederile art. 29 alin (2) din Codul electoral, "sediile secțiilor de votare se stabilesc, de regulă, în sediile aflate în proprietate publică". Respectiv, pot exista și excepții de la regula dată. Astfel, MOA Promo-LEX a constatat cel puțin 2 cazuri de amplasare a SV în locații proprietate privată: în s. Elizavetovca (r. Ungheni) și s. Camencuța (r. Glodeni), unde SV sunt amplasate în casele particulare ale cetățenilor. În s. Cușelăuca (r. Șoldănești) SV este amplasată în casa mănăstirii din localitate, iar în s. Gara Bahmut (r. Călărași) SV este amplasată în sala de așteptare a gării.

O altă recomandare a CEC se referă la deschiderea SV la parterul clădirilor (etajul 1), în vederea sporirii gradului de accesibilitate. În același timp, avem raportat cel puțin un caz (SV nr. 118) din mun. Chișinău, unde secția e deschisă la etajul 2.

Observatorii Promo-LEX au raportat și cazuri de existență a SV, care la momentul vizitei nu întrunea un set minim de condiții de asigurare a votării. Este cazul s. Tocuz (r. Căușeni) unde sediul BESV este amplasat în clădirea Casei de cultură, care este într-o stare avariată, fără curent electric și fără prize funcționale. Conform spuselor președintei BESV, situația creată este rezultatul conflictului dintre primar și directoarea gimnaziului, în clădirea căruia era amplasată SV nr. 45 la scrutinele precedente. O situație inversă o atestăm la Gălești (r. Strășeni), unde sediul SV a fost schimbat în incinta bibliotecii comunale din fostul sediu, amplasat în gimnaziul din localitate, care nu corespundea condițiilor pentru desfășurarea activității BESV. De asemenea, în s. Baraboi (r. Dondușeni) sediul SV a fost schimbat din Casa de Cultură a localității la Primărie.

În s. Cenușa (r. Florești), sediul SV nr. 56 este într-o stare deplorabilă, nu este conectată la curent electric și termic. Nu este dotată cu mobilier și tehnica necesară.

Conform observărilor Promo-LEX, din 1817 de SV monitorizate (din totalul de 1981), au fost înregistrate deficiențe la dotarea SV, după cum urmează:

- dotare cu mobilier - 63 de cazuri;
- conectare la internet - 587 de cazuri;
- dotare cu telefonie - 606 cazuri;
- dotare cu mijloace anti-incendiu - 757 de cazuri;
- dotare cu calculatoare - 468 de cazuri;
- conectare la agent termic - 735 de cazuri;

- buna iluminare – 316 cazuri;
- acces liber în interiorul SV pentru persoanele cu necesități speciale locomotorii (rampă) – 1132 de cazuri;
- instrumente pentru persoane cu necesități speciale de vedere (riglă, lupă, lampă) – 1191 de cazuri.

c. Înregistrarea reprezentanților cu drept de vot consultativ

În conformitate cu art. 15 alin. (1) din Codul electoral, pentru perioada campaniei electorale, concurenții electorali pot desemna în organele electorale care i-au înregistrat, precum și în organele electorale ierarhic inferioare, câte un reprezentant cu drept de vot consultativ.

Astfel, conform constatărilor observatorilor Promo-LEX, în cel puțin 21 CECE au fost înregistrați reprezentanți cu drept de vot ai candidaților din partea a 7 concurenți:

Nr.	CECE	candidații care au înregistrat reprezentanți cu drept de vot
1.	Anenii Noi	Inna Popenco, Dumitru Ciubașenco, Iurie Leancă
2.	Bălți	Dumitru Ciubașenco
3.	Călărași	Dumitru Ciubașenco, Inna Popenco
4.	Cahul	Dumitru Ciubașenco, Igor Dodon, Marian Lupu, Inna Popenco
5.	Cimișlia	Iurie Leancă, Mihai Ghimpu, Marian Lupu
6.	Criuleni	Marian Lupu, Dumitru Ciubașenco
7.	Dubăsari	Marian Lupu, Igor Dodon, Mihai Ghimpu
8.	Fălești	Dumitru Ciubașenco
9.	Ocnîța	Inna Popenco
10.	Sîngerei	Dumitru Ciubașenco
11.	Soroca	Marian Lupu, Inna Popenco
12.	Ștefan Vodă	Dumitru Ciubașenco
13.	UTAG	Dumitru Ciubașenco
14.	Ialoveni	Marian Lupu, Iurie Leancă
15.	Rîșcani	Marian Lupu
16.	Ungheni	Maia Sandu
17.	Rezina	Maia Sandu
18.	Orhei	Maia Sandu
19.	Hîncești	Maia Sandu
20.	Fălești	Maia Sandu, Marian Lupu, Igor Dodon
21.	Șoldănești	Maia Sandu, Igor Dodon

Astfel, Dumitru Ciubașenco (PPPN) are reprezentanți în cel puțin 9 circumscripții; Marian Lupu (PDM) – 8; Maia Sandu (PPPAS) – 6; Inna Popenco (PPMSPR) – 5; Igor Dodon (PPPSRM) – 4; Iurie Leancă (PPPEM) – 3; Mihai Ghimpu (PL) – 1.

Totodată, atenționăm că au fost consemnate 2 cazuri de înregistrare a reprezentantului cu drept de vot consultativ al partidelor care nu participă în campania electorală. La CECE Criuleni, au fost înregistrați reprezentanți cu drept de vot consultativ pentru PCRM prin Hotărârea nr. 3.6 din 28 septembrie 2016 și PLDM prin Hotărârea nr. 6.2 din 21 octombrie 2016.

d. Acreditarea observatorilor

Conform art. 63 alin. (1) din Codul electoral, la cererea concurenților electorali, consiliul electoral de circumscripție acreditează câte un observator în secțiile de votare pentru monitorizarea alegerilor. Conform observatorilor Promo-LEX, cel puțin 34 CECE au eliberat acreditări pentru 6023 de observatorii ai următorilor candidați: Igor Dodon (PPPSRM) – 1503; Dumitru Ciubașenco (PPPN) – 1243; Mihai Ghimpu (PL) – 1172; Marian Lupu (PDM) – 1117; Maia Sandu (PPPAS) – 627; Iurie Leancă (PPPEM) – 361.

Candidații	Igor Dodon	Dumitru Ciubașenco	Mihai Ghimpu	Marian Lupu	Maia Sandu	Iurie Leancă
CECE						
Anenii Noi	44	44	15	43	-	-
Basarabeasca	15	15	10	15	14	-
Bălți	59	59	57	59	59	5
Cahul	62	64	42	64	64	-
Călărași	26	42	48	48	31	-
Cantemir	48	45	46	48	-	-
Căușeni	-	-	44	51	10	-
Chișinău	-	-	308	-	-	-
Cimișlia	46	31	44	46	37	36
Criuleni	50	-	44	50	10	-
Dondușeni	27	27	27	27	-	-
Drochia	47	47	35	47	-	-
Dubăsari	14	14	18	-	-	-
Edineț	51	51	49	-	-	-
Fălești	66	64	-	61	41	-
Florești	71	-	-	-	-	59
Glodeni	35	25	37	-	-	-
Hîncești	69	69	-	69	69	69
Ialoveni	50	50	36	49	-	29
Leova	46	47	47	47	32	-
Nisporeni	37	-	43	-	-	39
Ocnîța	35	35	35	35	-	
Orhei	84	62	84		84	-
Rezina	42	42	-	42	38	-
Rîșcani	54	54	-	54	-	-
Sîngerei	64	47	-	-	-	-
Soroca	74	74	-	74	-	13
Șoldănești	33	33	33	33	29	33
Ștefan Vodă	33	33	-		31	-
Taraclia	32	32	-	32	-	-
Telenești	42	-	-	45		-
Ungheni	78	78	70	78	78	78
UTAG	69	59	-	-	-	-
Total observatori	1503	1243	1172	1117	627	361

e. Alte activități ale CECE

Potrivit observatorilor Promo-LEX, la data de 8 octombrie 2016, la CECE nr. 11 Cimișlia s-a desfășurat adunarea cu președinții BESV din circumscripție, la care a participat dna Alina Russu, Președintele CEC. La adunare au fost distribuite materialele necesare pentru funcționarea BESV.

Observatorii Promo-LEX au constatat faptul că la data de 10 octombrie 2016, CECE din mun. Chișinău a adoptat decizia privind degrevarea a 121 membri ai BESV – lor (100 din străinătate, 6 din suburbii și 15 din sectorul Rîșcani).

2.4. Funcționarea birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV)

a. Constituirea BESV-urilor cu încălcarea legislației electorale

Articolul 29 alin. (10) din Codul electoral stabilește că CECE constituie BESV cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor, dintr-un număr impar de membri, *de cel puțin 5 și cel mult 11 persoane*. Conform art. 29 alin. (11) din Cod, candidaturile a *3 membri ai biroului electoral al secției de votare se propun de către consiliile locale*. Candidaturile celorlalți membri ai BESV se propun de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în Parlament, câte unul de la fiecare partid sau altă organizație social-politică, iar dacă nu este suficient, numărul rămas de membri se completează de CECE, la propunerea CEC, din Registrul funcționarilor electorali.

În vederea verificării respectării de către CECE-uri a respectivelor prevederi, MOA Promo-LEX a analizat cazul BESV constituit din 5 membri. Din informațiile obținute de la observatori, am identificat cel puțin 8 BESV de acest gen.

Constatăm că, în 6 din cele 8 BESV-uri identificate și monitorizate, componența este alcătuită cu încălcarea prevederii legale citate supra. Așadar, în BESV nr. 5 din CECE Ștefan Vodă, în BESV nr. 40 din CECE Cantemir, în BESV nr. 19 din CECE Ialoveni și în BESV nr. 15, 20 și 23 Leova *membrii înaintați de către consiliile locale sunt în număr mai mic de 3*. Majoritatea membrilor birourilor menționate sunt înaintați de partide.

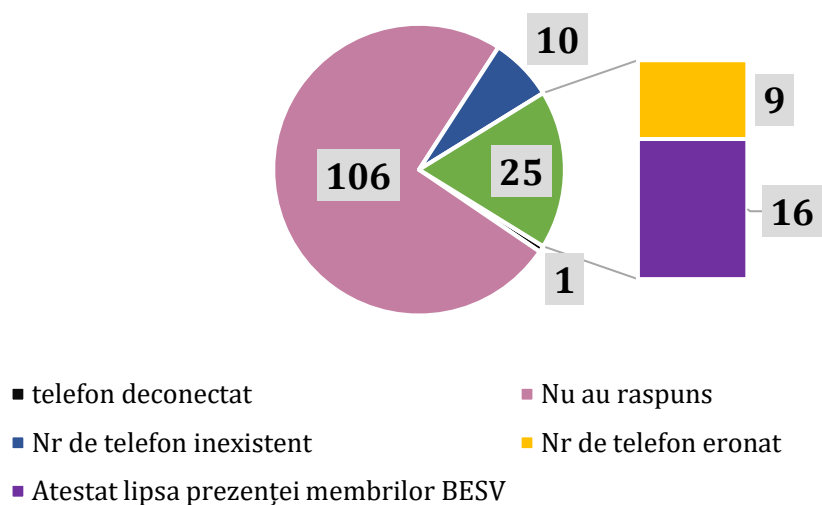
b. Programul de lucru BESV

Conform p. 29 al Regulamentului CEC cu privire la activitatea BESV, biroul determină orele de audiență ale membrilor BESV prin aprobarea unui program în care să se țină cont de timpul liber al alegătorilor.

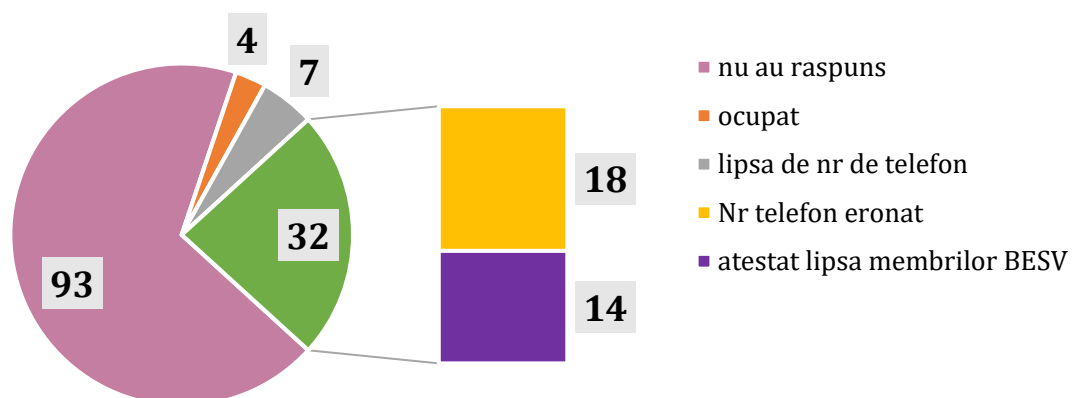
În perioada 5 – 26 octombrie 2016, cu excepția zilelor de odihnă, au fost vizitate 1315 SV dintre care 292 au fost închise.

De asemenea, la data de 19 octombrie 2016 și la data de 26 octombrie 2016, în intervalul 15.00-17.00, observatorii Promo-LEX au contactat telefonic 207 SV și, respectiv, 196 SV eșantionate pe întreg teritoriul Republicii Moldova (RM). Secțiile de votare au fost selectate, începând cu SV nr. 8 și, respectiv, 6, prin aplicarea pasului de numărare 10. În timpul verificării telefonice, la data de 19 octombrie 2016, 144 de SV nu au răspuns la apel, iar la 26 octombrie a.c. – 136 SV, ceea ce constituie 69.6 % și, respectiv, 69,3% din numărul total al secțiilor de votare contactate. Asociația Promo-LEX constată perpetuarea aceleiași abateri atât la alegerile locale generale din 14 (28) iunie 2015 (64% sau 136 cazuri), cât și la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 (63 % sau 133 cazuri).

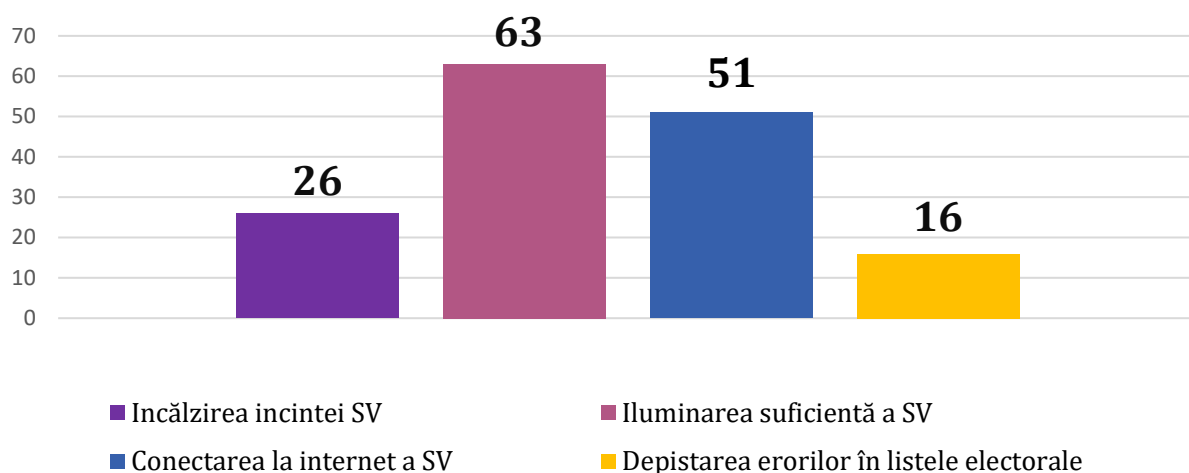
144 SV care nu au raspuns la apelul telefonic din 19 octombrie 2016

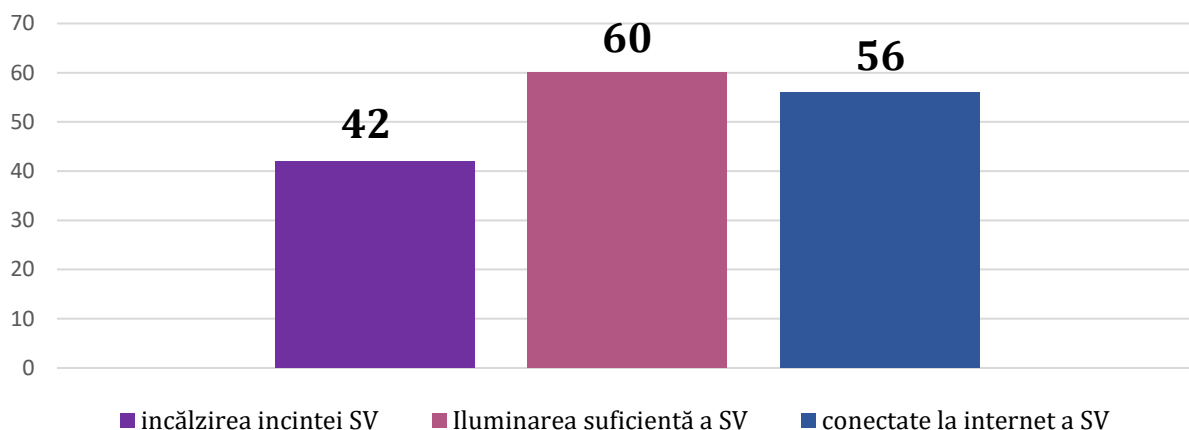
136 SV care nu au raspuns la apelul telefonic din 26 octombrie 2016

63 SV care au rapuns la apelul telefonic din 19 octombrie 2016

61 SV care au rapuns la apelul telefonic din 26 octombrie 2016

2.5. Liste electorale/Registrul de Stat al Alegătorilor

Conform prevederilor art. 39 și 40 din Codul electoral, CEC transmite listele electorale către APL de nivelul I cu 22 de zile înainte de alegeri (8 octombrie 2016), după care, cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor (din data de 10 octombrie 2016), listele electorale devin accesibile în localurile SV. În acest fel, alegătorilor li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință de listele electorale și de a verifica corectitudinea întocmirii lor.

Art. 40 alin. (1) din Codul electoral mai prevede că listele electorale se plasează pe pagina web a Comisiei Electorale Centrale cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor. În acest sens, MOA Promo-LEX constată o inadvertență în tratarea acestui subiect de către CEC. La data de 10 octombrie, rubrica "Liste electorale" din compartimentul *Alegeri Prezidențiale 2016* era inactivă. De asemenea, cetățenii aveau posibilitatea, în continuare, de a lua cunoștință de corectitudinea întocmirii listelor electorale pe pagina de start "cec.md", în baza rubricii "Verifică-te în RSA", nu și în baza "Verifică-te în liste electorale".

Revenind la constatările observatorilor MOA Promo-LEX vizavi de calitatea și conținutul listelor electorale aflate la sediile BESV, subliniem că, pe parcursul perioadei monitorizate, au fost raportate

următoarele situații problematice, în baza discuțiilor cu membrii birourilor: *confuzii de adrese în cadrul aceleiași localități (2 localități); necorespunderea între adresele indicate în listele electorale și datele din buletinele de identitate (16 localități); includerea în listele electorale a alegătorilor din alte localități (6 localități); identificarea în liste a persoanelor decedate (7 localități); nu au fost salvate modificările operate de membrii BESV la alegerile precedente (4 localități) și păstrarea listelor electorale.*

Confuzii de adrese. În s. Beșalma (UTAG), s-a constatat că toate stradelele sunt înregistrate ca denumiri de străzi (nu este indicat – str.-la, doar – str.). În Ceadâr Lunga, în liste sunt indicate adrese inexistente în oraș, care, posibil, sunt adrese din Chiriet Lunga.

Necorespunderea între adresele indicate în listele electorale și datele din buletinele de identitate. Astfel, au fost operate corectări în or. Ștefan Vodă - 30 cazuri, s. Feștești - 121, s. Volontiri - 22, s. Tudora - 332, s. Palanca - 35, s. Antonești - 60, s. Carahasan - 160, s. Olănești - 90, c. Purcari - 90, s. Talmază - 957 (toate din r. Ștefan Vodă); or. Ceadâr Lunga - 40; c. Ghidighici - 54; c. Iargara (r. Leova) - 87.

În s. Dubăsarii Vechi (r. Criuleni), unde au fost constituite 2 SV, circa 200 de alegători nu erau arondați corect la secțiile de votare corespunzătoare. În or. Vadul lui Vodă, la SV 275 un alegător rezident de 30 de ani votează, de asemenea, pe liste adăugătoare. În s. Susleni (r. Orhei), 280 de alegători care ar trebui să se regăsească în listele de la SV 71 Susleni se regăsesc în listele de la SV 72 Susleni.

Includerea în listele electorale a alegătorilor din alte localități. În c. Congaz (UTAG), în listele electorale au fost identificate 4 persoane care nu sunt locuitorii ai c. Congaz, ci ai satelor Malinovaia și Gogol (UTAG). În s. Bălășești (r. Criuleni), circa 24 de alegători erau pe listele din s. Răculești. Circa 20 de persoane sunt înscrise în listele electorale din s. Condrătești, deși locuiesc în s. Curtoiaia (r. Ungheni). În s. Valea Norocului (r. Sîngerei), în listele electorale sunt incluse numele elevilor ce și-au făcut studiile la Școala Profesională din localitate și care la moment au absolvit instituția.

Identificarea în liste a persoanelor decedate. În s. Biliceni Vechi (r. Sîngerei), au fost depistate 7 persoane care au decedat, dar întrucât au acte de deces din Federația Rusă, nu pot fi excluse din listele alegătorilor. În s. Măgurele (r. Ungheni), 3 persoane decedate cu un deceniu în urmă se regăsesc în continuare în listele electorale. În s. Țaul (r. Donduseni), în listele electorale au fost depistate 16 persoane decedate, iar în s. Donduseni din același raion, au fost constatate 8 persoane decedate. În s. Corjova (r. Criuleni), în liste sunt înregistrate circa 50 de persoane decedate, unele dintre care n-au locuit niciodată în Corjova. De remarcat că la alegerile din 2015, aceste persoane nu se regăseau în listele electorale. În s. Răculești (r. Criuleni) - 1 persoană decedată în 2014 și în s. Frumușica (r. Leova) - 1 persoană decedată cu 10 ani în urmă au fost radiate din liste la alegerile precedente (2015) de către membrii BESV, dar se regăsesc în continuare în listele din 2016.

Păstrarea listelor electorale în afara SV: Listele electorale din s. Stohnaia (r. Rezina) se păstrează acasă la președintele BESV.

Nu au fost salvate modificările operate de membrii BESV la alegerile precedente: Observatori Promo-LEX au constatat că în s. Slobozia, s. Nicolaevca și s. Chișcăreni (r. Sîngerei), nu s-au salvat modificările din listele electorale din anii precedenți.

2.6. Instruirea electorală

Pe parcursul perioadei monitorizate, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE), în parteneriat cu CEC, a continuat implementarea programului de activități privind pregătirea funcționarilor electorali calificați în vederea alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016. Au fost instruite următoarele categorii de participanți ai procesului electoral: membrii BESV (28 septembrie - 14 octombrie 2016), operatorii SIAS "Alegeri" din cadrul BESV (10-21 octombrie 2016), operatorii SIAS "Alegeri" din cadrul CECE (12 octombrie 2016), funcționarii electorali ce vor activa în secțiile de votare aflate peste hotare (20, 22 octombrie 2016).

Observatorii Promo-Lex au fost prezenți la instruirile membrilor BESV organizate de CICDE în raioanele Basarabeasca, Dubăsari, Florești, Fălești, Soroca și Ocnița.

2.7. Informarea publică

În perioada 5–26 octombrie 2016, a continuat campania de informare "Votul meu, Vocea mea" în baza a două echipe mobile, constituite din formatori ai CICDE, care s-au deplasat pe întreg teritoriul țării în scopul informării alegătorilor despre alegerile în funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016.

În parteneriat cu Radio Moldova, CEC a lansat emisiunea "ABC Electoral", în cadrul căreia radioascultătorii vor fi informați despre drepturile și obligațiile lor în perioada electorală și, nemijlocit, în ziua votării.

CEC, în parteneriat cu reprezentanța în Moldova a Institutului Republican Internațional din SUA (IRI), cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE), cu Biroul pentru relații cu diaspora (BRD), a lansat programul „Alegătorii de peste hotare” pentru alegerile Președintelui RM din 30 octombrie 2016. Scopul programului este de a asigura accesul cetățenilor moldoveni stabiliți peste hotare la informații cu privire la ziua alegerilor și procedurile de vot. În cadrul acestuia au avut loc întâlniri ale reprezentanților CEC și BRD cu cetățenii RM aflați peste hotare la Bruxelles, în data de 14 octombrie și la Haga, în data de 16 octombrie 2016.

2.8. Observatori naționali și internaționali

În vederea monitorizării alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016, în perioada 5 octombrie – 26 octombrie 2016, CEC a acreditat 1014 observatori naționali și 452 de observatori internaționali:

- 828 de observatori naționali din partea Asociației obștești „Promo-LEX”;
- 25 de observatori naționali din partea Asociației obștești Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități;
- 30 de observatori naționali din partea Asociației obștești Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova;
- 2 observatori naționali din partea Asociației obștești „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA”;
- 2 observatori naționali din partea Asociației pentru Democrație Participativă „ADEPT”;
- 30 de observatori naționali din partea Asociației obștești Alianța Centrelor Comunitare de Acces la Informație și Instruire din Republica Moldova;
- 209 observatori internaționali și 32 de interpreți din partea Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO);
- 22 de observatori naționali și 19 observatori internaționali din partea Ambasadei SUA în RM;
- 4 observatori din partea Ambasadei Republicii Turcia în RM;
- 2 observatori naționali și 1 observator internațional din partea Ambasadei Republicii Slovacia;
- 3 experți electorali internaționali din partea Comisiei Electorale Centrale a Federației Ruse;
- 12 observatori internaționali din partea Comitetului Executiv al CSI;
- 32 de observatori internaționali din partea Consiliului Adunării Interparlamentare a Statelor-membre ale CSI;
- 2 experți electorali internaționali din partea Comisiei Electorale Centrale a Republicii Armenia;
- 1 observator internațional din partea Ambasadei Canadei în RM;
- 5 observatori internaționali din partea Ambasadei Federației Ruse;
- 39 de observatori internaționali și 1 interpret din partea Adunării Parlamentare a OSCE;
- 2 observatori internaționali din partea Asociației Mondiale a Autorităților Electorale (A-WEB);
- 2 experți electorali internaționali din partea Consiliului Electoral Suprem al Turciei;
- 7 experți electorali internaționali din partea Comisiei Electorale Naționale a Republicii Coreea;
- 3 experți electorali internaționali din partea Comisiei Electorale Centrale a Republicii Kazahstan;
- 21 de observatori internaționali din partea Misiunii de observare a CSI;

- 1 expert electoral internațional din partea Comisiei Centrale pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane a Republicii Kârgâze;
- 1 expert electoral internațional din partea Comisiei Centrale pentru Alegeri și Referenduri a Republicii Tadjikistan;
- 1 observator internațional din partea Ambasadei Ucrainei în RM;
- 2 observatori internaționali și 9 observatori naționali din partea Ambasadei Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în RM;
- 1 observator internațional din partea Oficiului Ambasadei Regatului Țărilor de Jos în RM;
- 2 observatori internaționali din partea Ambasadei Republicii Finlanda în RM;
- 6 observatori internaționali din partea Asociației „Expert Forum” din România;
- 2 experți electorali internaționali din partea Comisiei Electorale Centrale a Ucrainei;
- 2 experți electorali internaționali din partea Comisiei Electorale Centrale a Georgiei;
- 1 observator internațional din partea Centrului pentru Dezvoltarea Sistemelor Electorale, Reforme și Instruiri al Georgiei;
- 2 experți electorali internaționali din partea Comisiei Electorale Naționale a Republicii Estonia;
- 6 observatori internaționali din partea Asociației Pro Democrația Club Târgu Neamț;
- 45 observatori naționali din partea Asociației obștești Asociația pentru Dezvoltarea Culturii și Protecției Drepturilor de Autor și Conexe „APOLLO” pentru secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova;
- 7 observatori naționali din partea concurentului electoral la funcția de Președinte al Republicii Moldova, Igor Dodon, desemnat de către Partidul Socialiștilor din Republica Moldova pentru secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova;
- 6 observatori naționali și 10 observatori internaționali din partea Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova;
- 25 de observatori internaționali din partea Adunării Parlamentare a Consiliului Europei;
- 5 observatori internaționali din partea Ambasadei Republicii Franceze în Republica Moldova;
- 3 observatori internaționali din partea Ambasadei Republicii Lituania în Republica Moldova;
- 4 observatori internaționali din partea Ambasadei Republicii Federale Germania în Republica Moldova;
- 6 observatori naționali și un observator internațional din partea Asociației obștești „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”;
- 2 observatori internaționali din partea Parlamentului European;
- 7 observatori internaționali din partea Organizației neguvernamentale “Inițiative Legislative Moderne” din Ucraina;
- 5 observatori internaționali din partea Rețelei Europene a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO).

2.9. Contestații

Contestații depuse la CEC. În perioada monitorizată, CEC a înregistrat 28 de contestații, adresate în majoritatea cazurilor de către candidații la funcția de Președinte sau reprezentanții acestora cu drept de vot consultativ la Comisie.

Dintre acestea, 8 au fost restituite autorilor, 7 au fost remise autorităților competente (IGP, CCA), 6 au fost respinse prin Hotărâri ale CEC ca fiind neîntemeiate, 4 contestații CEC le-a examinat și a emis avertismente unui candidat, precum și a sesizat Curtea de Apel Chișinău, în cazul unei contestații, CEC, prin hotărâre, a sistat examinarea acesteia, iar o contestație a fost retrasă de autor. În ultima zi a perioadei de monitorizare, 1 contestație rămânea neexaminată.

Astfel, 1 contestație a fost depusă de către deputatul în Parlament Vladimir Voronin, prin care solicita anularea înregistrării din cursa electorală a candidatului la funcția de Președinte Mihai Ghimpu. Menționăm că CEC a respins contestația, întrucât, reieșind din art. 65 alin. (1) din Codul electoral, deputatul în Parlament nu este subiect de depunere a contestațiilor în condițiile codului.

De asemenea, reprezentantul cu drept de vot consultativ la CEC al concurentului electoral, la acea dată, Andrei Năstase, a depus 1 contestație în care invoca tipărirea și distribuirea de către reprezentanții concurentului electoral Marian Lupu a materialelor publicitare denigratoare. CEC a restituit contestația în cauză pe motiv că nu este competentă să o soluționeze și a îndemnat contestatarul să se adreseze în instanța de judecată.

Alte 7 contestații au fost depuse de către reprezentantul cu drept de vot consultativ la CEC al candidatului Marian Lupu. Acestea se referă în general la: folosirea, în opinia contestatarului, a imaginii unor personalități istorice în campaniile electorale ale unor candidați la funcția de Președinte; tipărirea și distribuirea de către un candidat electoral a materialelor publicitare denigratoare în adresa candidatului Marian Lupu; amplasarea de către un candidat electoral a afișelor publicitare în locuri interzise; neraportarea de către unii candidați electorali a unor sume cheltuite în campanie. În acest sens, menționăm că CEC a respins o parte din contestații ca nefondate, unele le-a restituit, nefiind competentă să le examineze, iar o contestație a fost redirecționată organelor abilitate.

De asemenea, reprezentantul cu drept de vot consultativ la CEC al concurentului electoral Igor Dodon a depus la organul electoral central 17 contestații. Astfel, acestea s-au referit la: utilizarea de către un concurent electoral a unui slogan împrumutat de la un politician din afara țării; folosirea de către un concurent electoral în scopuri de campanie electorală a imaginii instituțiilor de stat, a imaginii autorităților publice locale (primarilor), precum și a simbolurilor naționale și a unor uniuni statale străine; amplasarea de către unii candidați electorali a afișelor publicitare în locuri interzise; implicarea, în opinia contestatarului, a unor cetățeni străini în campania electorală a unui candidat; utilizarea de către un candidat la funcția de Președinte a resurselor administrative; favorizarea unui concurent electoral prin intermediul publicității ascunse la anumite posturi de televiziune; nereguli în rapoartele financiare ale unui candidat electoral; implicarea în calitate de membru al CECE al unei persoane de încredere a candidatului la funcția de Președinte. Ca și în cazul contestațiilor depuse de reprezentanții altor concurenți electorali, menționăm că o parte din contestații CEC le-a respins ca fiind nefondate, iar pe unele le-a restituit, nefiind competentă să le examineze. Contestațiile, a căror soluționare este de competența altor instituții, au fost redirecționate acestora. Asupra unei contestații CEC încă nu s-a expus.

Concurentul electoral Silvia Radu, de asemenea, a depus o contestație la CEC, invocând încălcarea legislației în organizarea unui eveniment public. Aceasta a solicitat organului electoral central să declanșeze procedura de adresare către Curtea de Apel Chișinău în vederea examinării anulării hotărârii CEC nr. 303 din 26 septembrie 2016 cu privire la înregistrarea Innei Popenco în calitate de candidat la funcția de Președinte al RM. Respectiv, la 20 octombrie 2016, CEC a adresat Curții de Apel Chișinău cererea în cauză, iar la 21 octombrie 2016, Curtea de Apel Chișinău a admis cererea depusă de CEC și a dat curs solicitării de anulare a înregistrării candidatului Inna Popenco. La 22 octombrie 2016, Curtea Supremă de Justiție a menținut hotărârea primei instanțe. La aceeași dată, CEC a executat decizia Curții Supreme.

Și candidatul Maia Laguta a depus o contestație în adresa CEC, prin care invoca încălcarea de către candidat la funcția de Președinte Maia Sandu a art. 47 alin. (2¹) și (6¹) din Codul electoral. Autoarea contestației solicita Curții de Apel Chișinău o cerere de anulare a înregistrării concurentului electoral Maia Sandu. Urmare a examinării, CEC a emis o avertizare în adresa candidatului Maia Sandu.

Contestații depuse la CECE. În baza rapoartelor oferite de observatorii Asociației Promo-LEX, putem relata despre cel puțin 6 contestații depuse la 4 din CECE-urile din RM.

Astfel, 3 contestații au fost adresate CECE Drochia. Autorii acestora sunt reprezentanți ai PDM și PPPN și s-au referit, în special, la folosirea resurselor administrative și amplasarea afișajelor electorale în locuri neautorizate. CECE a remis toate contestațiile organelor competente.

Alte 3 contestații au fost depuse la CECE Chișinău, Sîngerei și Ungheni. A fost contestată activitatea BESV-urilor, precum și plasarea de afișaj electoral în locuri neautorizate. Cele 3 contestații au fost respinse ca fiind neîntemeiate.

3. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

3.1. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea administrației publice locale

În perioada monitorizată, APL a fost implicată în asigurarea locațiilor CECE și BESV cu echipamentul necesar pentru organizarea, desfășurarea și totalizarea rezultatelor alegerilor.

3.2. Asigurarea alegătorilor cu buletine de identitate provizorii pentru participarea la alegerile prezidențiale

În vederea asigurării respectării prevederilor Hotărârii CEC nr. 237 din 14 septembrie 2016 cu privire la responsabilitățile suplimentare ale unor autorități ale administrației publice centrale, ale autorităților administrației publice locale, precum și ale unor instituții, ce țin de asigurarea desfășurării în condiții bune a alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016, Întreprinderea de Stat (Î.S.) CRIS "Registru", la solicitarea cetățenilor Republicii Moldova cu vârste peste 18 ani, va asigura în perioada 25.10.2016 – 30.10.2016, inclusiv în ziua alegerilor, eliberarea buletinului de identitate provizoriu (BP). Eliberarea se va efectua în mod gratuit și în regim simplificat.

Un alt aspect foarte important, în opinia MOA Promo-LEX, este eliberarea în aceeași perioadă, în mod gratuit, a adeverințelor ce conțin date din RSP sau din fișierul manual de evidență a persoanelor privind ultima înregistrare a domiciliului/reședinței sau lipsa acesteia, la solicitarea cetățenilor RM cu vârsta peste 18 ani, care nu vor dispune de înregistrare la locul de trai, pentru a fi prezentate în ziua desfășurării scrutinului la BESV din raza de circumscripție.

MOA Promo-LEX constată o nepotrivire în cifrele ce reflectă numărul alegătorilor fără reședință sau domiciliu prezentate pe pagina web a CEC. Pe de o parte, în data de 13 septembrie 2016, numărul de alegători fără reședință era de 160 673 sau 5.33% din totalul alegătorilor din RSA (exceptând Transnistria). De cealaltă parte, în data de 25 octombrie 2016, este deja plasată cifra de 63 667 de alegători fără reședință și domiciliu.

4. CONCURENȚII ELECTORALI

În corespundere cu metodologia MOA Promo-LEX, constatările observatorilor cu privire la activitatea concurenților electorali, prezentate în acest raport, se vor baza pe analiza tuturor formularelor de raportare parvenite de la OTL Promo-LEX în perioada monitorizării (5 octombrie – 26 octombrie 2016). În acest fel, sunt reflectate, inclusiv, activități desfășurate anterior zilei de 5 octombrie 2016, despre care am fost informați în perioada 5 octombrie – 26 octombrie 2016.

4.1. Activități din cadrul campaniei electorale

a. Lansarea campaniei/platformelor electorale

Candidata PPPAS pentru funcția de Președinte al RM Maia Sandu și-a lansat campania electorală în data de 5 octombrie 2016 la Hîncești. Sloganul candidatei este „Am ales să înving”. Maia Sandu propune „un contract social” prin care își asumă un șir de angajamente față de alegători: reprezentarea intereselor alegătorilor, asigurarea unei justiții integre, instituții funcționale și integrare europeană.

Candidata PP "DREAPTA" Ana Guțu s-a lansat în campania electorală pentru alegerea Președintelui în data de 7 octombrie 2016. Candidata a declarat că scopul ei suprem în campanie va fi unirea cu România „pentru a asigura libertatea cetățenilor, dreptul la o viață decentă, pacea și fericirea”.

CI Valeriu Ghilețchi s-a lansat în campania electorală pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 în data de 8 octombrie. Sloganul electoral al candidatului este: „Pace în familie, unitate poporului și bunăstare țării”. Evenimentul de lansare în campania electorală a avut loc în cadrul unei universități private din Chișinău.

CI Silvia Radu și-a lansat campania electorală în fața reședinței de stat pe data de 10 octombrie 2016. Candidata merge în campanie electorală cu sloganul „Președintele tău independent”. Evenimentul a fost urmat de un concert cu participarea interpreților autohtoni.

Candidatul PDM Marian Lupu a prezentat, în data de 17 octombrie 2016, platforma intitulată „Moldova europeană: puternică și prosperă”. MOA Promo-LEX constată prezența la eveniment, în timpul orelor de muncă, a reprezentanților administrației publice centrale și locale: a prim-ministrului RM Pavel Filip, a Președintelui Parlamentului Andrian Candu, a ministrei Culturii Monica Babuc, a deputaților și primarilor PDM.

b. Întâlniri cu cetățenii

Conform observatorilor Promo-LEX, au fost desfășurate cel puțin 139 de întâlniri a 10 candidați electorali cu cetățenii.

- Marian Lupu (PDM) – 46 de întâlniri în 22 de raioane,
- Igor Dodon (PPSRM) – 27 de întâlniri în 15 raioane,
- Iurie Leancă (PPPEM) - 20 întâlniri în 11 raioane,
- Dumitru Ciubașenco (PPPN) – 16 întâlniri în 12 raioane,
- Maia Sandu (PPPAS) – 12 întâlniri în 7 raioane,
- Mihai Ghimpu (PL) – 10 întâlniri în 7 raioane,
- Andrei Năstase (PPFDA) – 5 întâlniri în 3 raioane,
- Valeriu Ghilețchi (CI) – 2 întâlniri în 2 raioane,
- Silvia Radu (CI) – 1 întâlnire,
- Ana Guțu (PP DREAPTA) – 1 întâlnire.

c. Concerte electorale

Observatorii Promo-LEX au constatat organizarea a cel puțin 9 concerte electorale de către următorii candidați electorali: Marian Lupu (PDM) – 7: în or. Rîșcani, or. Ialoveni, or. Șoldănești, s. Poiana (r. Șoldănești), s. Șipca (r. Șoldănești), s. Cimișeni (r. Criuleni) și s. Marcăuți (r. Dubăsari); Mihai Ghimpu (PL) – 1: or. Leova; Silvia Radu (CI) – 1: or. Chișinău.

d. Activități denigratoare/PR negru

Observatorii Promo-LEX au înregistrat cel puțin 11 cazuri de activități de denigrare a concurenților electorali, în care au fost vizați: Andrei Năstase (PPFDA), Maia Sandu (PPPAS) și liderului PPPN Renato Usatîi.

În data de 4 octombrie 2016, în s. Cobușca Nouă, s. Todirești, s. Chirca (r. Anenii Noi), or. Anenii Noi, or. Taraclia, pe 5 octombrie 2016, în s. Chetrosu (r. Anenii Noi), pe 6 octombrie 2016, în s. Crihana (r. Cahul), pe 10 octombrie, în s. Geamăna (r. Anenii Noi), au fost împrăștiate pliante cu mesaj denigrator la adresa candidaților Andrei Năstase (PPFDA), Maia Sandu (PPPAS) și liderului PPPN Renato Usatîi. La data de 7 octombrie 2016, în s. Bălășești (r. Criuleni) și în or. Nisporeni au fost distribuite pliante cu mesaj denigrator la adresa candidatului Andrei Năstase (PPFDA).

De asemenea, în data de 21 octombrie 2016, în s. Pohorniceni (r. Orhei) pe piloni de curent electric au fost lipite cel puțin 10 postere A4 cu mesajul „NU VOTAȚI PSRM, PN, PDM, Ravnopravie (și siglele formațiunilor date)” care nu conțineau date despre autorul acestora și nici date poligrafice.

În perioada de monitorizare, observatorii MOA Promo-LEX au constatat 10 cazuri de vandalizare a publicității stradale și mobile. Concurenții vizați sunt: Marian Lupu (PDM) – 4 cazuri; Inna Popenco (PPMSPR) – 2; Mihai Ghimpu (PL) – 2; Igor Dodon (PPSRM) – 1 și Maia Sandu (PPPAS) - 1.

Astfel, la data de 19 octombrie 2016, în or. Chișinău, a fost înregistrată vandalizarea publicității stradale a candidatului Marian Lupu - 3 billboarduri, la 24 octombrie 2016, în s. Carabetovca (r. Basarabeasca) - 3 bannere, în or. Strășeni - 1 billboard. La data de 17 octombrie 2016, în or. Chișinău, a fost raportat un caz de sustragere a bannerului candidatului Inna Popenco, iar la data de 19 octombrie 2016, a fost vandalizat un banner al aceluiași candidat. Pe 11 și 16 octombrie 2016, în or. Chișinău au fost vandalizate billboard-urile candidatului Mihai Ghimpu. Pe 14 octombrie 2016, a fost vandalizat panoul informativ al PPPSRM de lângă sediul partidului din or. Chișinău. La 24 octombrie 2016, în or. Strășeni, a fost vandalizat un banner al candidatului Maia Sandu.

e. Din ușă în ușă

Observatorii MOA Promo-LEX au constatat cel puțin 5 concurenți ce au desfășurat activități de acest gen: Marian Lupu (PDM) - c. Băiuș și s. Ceadâr (r. Leova), or. Edineț, or. Rezina și or. Sîngerei. Igor Dodon (PPPSRM) - în or. Chișinău, s. Ceadâr (r. Leova), or. Briceni, or. Bălți și or. Edineț. Dumitru Ciubașenco (PPPN) - în or. Edineț. Iurie Leancă (PPPEM) - în or. Rîșcani. Inna Popenco (PPMSPR) - or. Chișinău

f. Alte activități cu tentă electorală

Boicotarea alegerilor. La data de 13 octombrie 2016, în fața Guvernului RM, reprezentanții PCRM au desfășurat un protest cu solicitarea demisiei Guvernului RM. În or. Chișinău și Glodeni, observatorii Promo-LEX au constatat distribuirea pliantelor PCRM care conțineau mesaje de boicotare a alegerilor.

Inaugurarea monumentelor. La data de 24 octombrie 2016, în s. Gura Bâcului (r. Anenii Noi), la inaugurarea monumentului „Crucea Memorială” a victimelor represiunilor staliniste, organizată de administrația publică locală, a participat Mihai Ghimpu.

4.2. Oferirea de cadouri în cadrul campaniei electorale

Conform art. 38 alin. 7 al Codului Electoral, concurenților electorali li se interzice să propună alegătorilor bani, cadouri, să distribuie fără plată bunuri materiale, inclusiv din ajutoarele umanitare sau din alte acțiuni de binefacere. Potrivit art. 181¹ din Codul penal, „oferirea sau darea de bani, bunuri, servicii ori de alte foloase în scopul determinării alegătorului să își exercite drepturile sale electorale într-un anumit mod în cadrul alegerilor parlamentare, locale ori în cadrul referendumului se pedepsește. În categoria noțiunii de bunuri sunt incluse și băuturile alcoolice, produsele din tutun și produsele alimentare”. Totuși, așa cum am menționat anterior, aplicabilitatea prevederilor art. 181¹ din Codul penal este una incertă ori acestea nu se referă și la cadrul alegerilor prezidențiale.

Potrivit informațiilor furnizate de observatorii Promo-LEX, în perioada monitorizată, au fost înregistrate cel puțin 7 cazuri care pot fi calificate drept oferire a cadourilor electorale. Este vorba despre concurenții: Igor Dodon (PPPSRM) - 3 cazuri; Inna Popenco (PPMSPR) - 2; Dumitru Ciubașenco (PPPN) - 1; Andrei Năstase (PPFDA) - 1.

Igor Dodon (PPPSRM). La data de 9 octombrie 2016, în s. Dubăsarii Vechi (r. Criuleni), candidatul a donat bisericii Sf. Arhanghel Mihail din localitate o icoana pictată la mănăstirile de pe muntele Athos. La data de 14 octombrie 2016, în satele Marcăuți și Doroțcaia (r. Dubăsari), cu ocazia Hramului satelor, PPPSRM a organizat focuri de artificii. La data de 16 octombrie 2016, în s. Colibabovca (r. Leova), în cadrul sărbătorii cu ocazia terminării recoltării roadei, PPPSRM a donat 10 echipamente sportive pentru echipa feminină de volei a gimnaziului din localitate.

Inna Popenco (PPMSPR). La data de 18 octombrie 2016, în or. Chișinău a fost constatată activitatea de deschidere a unui magazin social cu implicarea candidatului PPMSPR. Pe data de 20 octombrie 2016, ora 13:00, în or. Orhei fost inaugurat un magazin social. În cadrul lansării au fost ținute discursuri favorizante pentru candidatul PPMSPR.

Dumitru Ciubașenco (PPPN). La data de 9 octombrie 2016, în s. Ferapontievca (UTAG), cu ocazia Hramului satului, din partea PPPN au fost oferite premii pentru loterie: ceainice electrice, aspirator, cuptor cu microunde, televizor. La finalul sărbătorii, au fost organizate focuri de artificii.

Andrei Năstase (PPFDA). La 8 octombrie 2016, în s. Nimoreni (r. Ialoveni), Andrei Năstase (PPFDA) a organizat o masă festivă la stadionul din localitate, după meciul amical de fotbal.

4.3. Utilizarea resurselor administrative pentru promovarea concurenților electorali

Conform art. 47 alin. 6 al Codului electoral, candidații nu pot folosi în campaniile electorale mijloacele și bunurile publice (resursele administrative), iar autoritățile/instituțiile publice și cele asimilate acestora nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât pe bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali.

Pentru perioada monitorizată, observatorii MOA Promo-LEX au constatat un total de 21 de cazuri de utilizare a resurselor administrative de către candidați. Repartizarea cazurilor în funcție de candidații electorali este următoarea: Marian Lupu (PDM) – 13; Mihai Ghimpu (PL) – 6; Igor Dodon (PPSRM) – 1; Iurie Leancă (PPPEM) – 1.

Resursele administrative au fost utilizate în astfel de activități precum: *organizarea întâlnirilor cu angajații instituțiilor publice în timpul programului de lucru, implicarea angajaților instituțiilor publice în timpul programului de lucru în activități de agitație electorală și desfășurarea agitației în clădirea autorităților publice.*

Marian Lupu (PDM). *Organizarea întâlnirilor cu angajații instituțiilor publice în timpul programului de lucru.* La data de 7 octombrie 2016, în or. Ștefan Vodă, în timpul programului de lucru, deputații PDM Dumitru Diacov și Valentina Buliga, președintele raionului Nicolae Molozea s-au întâlnit cu angajații spitalului raional. Pe 9 octombrie 2016, în s. Ișnovăț (r. Criuleni), în timpul programului de lucru, a fost desfășurată întâlnirea reprezentantului PDM Iurie Andreiță, Președintele raionului, cu angajații gimnaziului și educatorii de la grădinița de copii din sat, .

La data de 10 octombrie 2016, în s. Bașcalia (r. Basarabeasca), în timpul programului de lucru, deputata PDM Valentina Buliga s-a întâlnit cu angajații Liceului din sat. În data de 10 octombrie 2016, în or. Cahul, în cadrul ședinței cu asistenții sociali din raion, a fost efectuată agitație electorală și distribuite pliante în favoarea candidatului Marian Lupu (PDM). La data de 13 octombrie 2016, în timpul programului de lucru, în s. Talmază (r. Ștefan Vodă), a fost desfășurată întâlnirea candidatului Marian Lupu (PDM) cu alegătorii, pentru care a fost asigurată prezența funcționarilor publici de la primăriile din s. Talmază, s. Cioburciu, s. Carahasani, s. Olanești, s. Slobozia, s. Copceac, s. Volintiri, s. Ermoclia (r. Ștefan Vodă).

Pe 14 octombrie 2016, în timpul programului de lucru, deputații parlamentului RM Demian Caraseni, Elena Bacalu, Corneliu Padnevici, vice-ministrul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor Vitalie Ciolac s-au întâlnit cu angajații Universității din Taraclia, cu angajații grădinițelor de copii, gimnaziilor și primăriilor din s. Novosiolovca și s. Albota de Jos (r. Taraclia), cu angajații primăriei s. Musaitu (r. Taraclia). La data de 15 octombrie 2016, în or. Cahul, reprezentanții candidatului Marian Lupu (PDM), ministra Sănătății Glavan Ruxanda și deputata Parlamentului RM Elena Bacalu au avut întâlniri cu alegătorii în incinta Consiliul raional și a Colegiului de Medicină din Cahul. La 24 octombrie 2016, primarul s. Cinișeuți (r. Rezina) a organizat o întâlnire cu pedagogii, lucrătorii grădiniței și cu agenții economici din localitate în timpul orelor de muncă, în care l-a promovat pe CI Marian Lupu, au fost distribuite ziare și pliante cu simbolica și materiale electorale ale concurentului enunțat.

În data de 19 octombrie 2016, în s. Caplani (r. Ștefan Vodă), în timpul programului de lucru, a fost desfășurată întâlnirea cu alegătorii a candidatului Marian Lupu (PDM), pentru care a fost asigurată prezența angajaților gimnaziului și a grădiniței de copii din sat. La 23 octombrie 2016, în s. Cocieri (r. Dubăsari), în cadrul adunării satului cu privire la activitatea APL, deputata PDM Valentina Buliga a făcut agitație în favoarea candidatului Marian Lupu (PDM).

Implicarea angajaților instituțiilor publice în timpul programului de lucru în activități de agitație electorală. La 24 octombrie 2016, în s. Meleșeni (r. Călărași), primarul localității, în timpul orelor de lucru, distribuia ziare și pliante ale CE Marian Lupu. În localitățile din r. Hîncești și r. Cimișlia angajați ai Poștei Moldovei, în timpul orelor de lucru, distribuiau pliante și ziare ale CE Marian Lupu.

La data de 25 octombrie 2016, în s. Ustia (r. Dubăsari), PDM a organizat adunare cu alegătorii. Din partea PDM a participat vice-ministrul dezvoltării regionale și construcțiilor Anatolie Zolotcov, care s-a deplasat la Ustia cu automobilul de serviciu Toyota Camri, nr.de înmatriculare RM G 020.

Agitație electorală în clădirea autorităților publice. În s. Onișcani (r. Călărași), în incinta primăriei erau plasate pliante în susținerea dlui Marian Lupu.

Mihai Ghimpu (PL). *Organizarea întâlnirilor cu angajații instituțiilor publice în timpul programului de lucru.* La data de 5 octombrie 2016, în or. Chișinău, în timpul programului de lucru, candidatul Mihai Ghimpu (PL) s-a întâlnit cu angajații spitalului Sf. Treime. La eveniment a participat Mihai Moldovanu, șeful Direcției sănătate din cadrul Primăriei mun. Chișinău. La 7 octombrie 2016, în or. Soroca, ministra Educației Corina Fusu a vizitat Liceele C. Stere, P. Rareș, I. Creangă și Colegiul Pedagogic M. Eminescu, ministra a purtat discuții cu tentă electorală. La data de 15 octombrie 2016, în or. Leova, pentru întâlnirea cu candidatul Mihai Ghimpu (PL) a fost asigurată prezența angajaților Gospodăriei Silvice de Stat Iargara (șefi de ocoluri silvice, pădurari). Pe 17 octombrie 2016, în s. Dubăsarii Vechi (r. Criuleni), în cadrul întâlnirii de serviciu a ministrei Educației Corina Fusu cu colectivul pedagogic al liceului „Nicolae Donici” din sat, deputatul PL Oleg Ogor a făcut agitație în favoarea candidatului Mihai Ghimpu (PL). La data de 18 octombrie 2016, în or. Chișinău, în timpul programului de lucru, candidatul Mihai Ghimpu (PL) s-a întâlnit cu angajații și studenții UPS Ion Creangă.

Implicarea angajaților instituțiilor publice în timpul programului de lucru în activități de agitație electorală. În data de 18 octombrie 2016, în or. Leova, în timpul programului de lucru, a fost desfășurată întâlnirea angajaților SA Drumuri din or. Leova cu angajații școlii profesionale. În cadrul evenimentului, ministru al mediului Valeriu Munteanu a făcut agitație electorală în favoarea candidatului Mihai Ghimpu.

Agitație electorală în clădirea autorităților publice. La data de 12 octombrie 2016, în Pretura sectorului Rîșcani a mun. Chișinău, a fost constatată afișarea banner-ului PL în sala de ședințe și plasarea pliantelor PL cu acces liber.

Iurie Leancă (PPPEM). *Organizarea întâlnirilor cu angajații instituțiilor publice în timpul programului de lucru.* Pe 14 octombrie 2016, în timpul programului de lucru, reprezentanții PPEM Eugen Carpov, deputat în Parlamentul RM, consilierul municipal din partea PPEM Ruslan Codreanu s-au întâlnit cu angajații grădiniței nr.1 din c.Trușeni (mun. Chișinău).

Igor Dodon (PPPSRM). *Implicarea angajaților instituțiilor publice în timpul programului de lucru în activități de agitație electorală.* În r. Rîșcani, angajați ai Poștei Moldovei, în timpul orelor de lucru, distribuiau pliante și ziare ale candidatului Igor Dodon (PPPSRM).

4.4.Publicitate stradală/promoțională

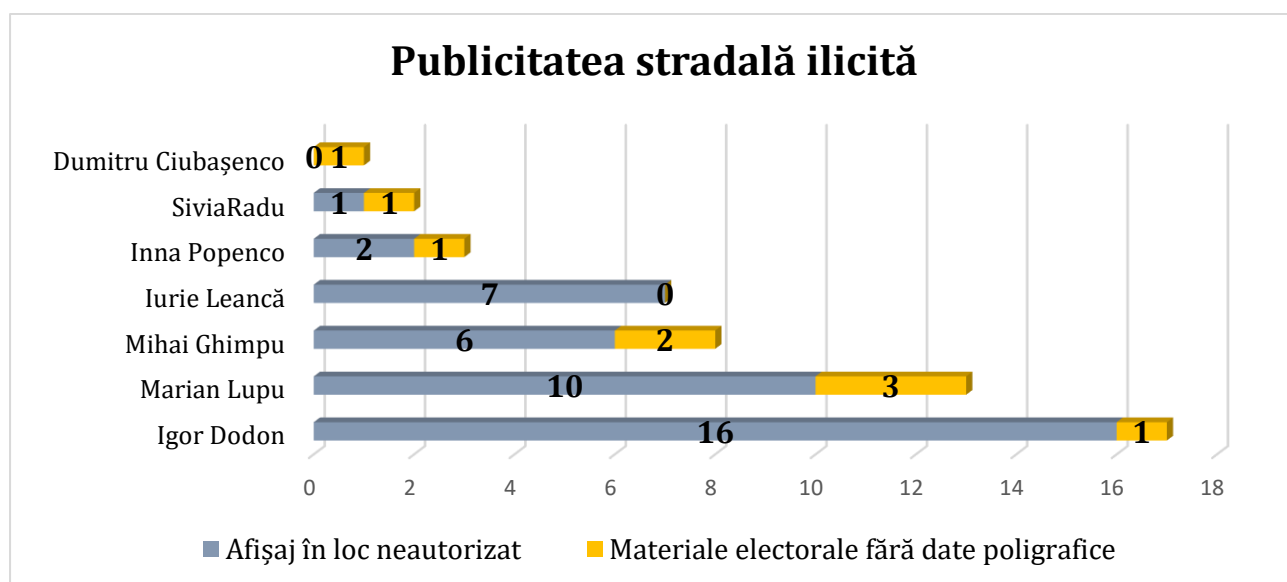
Observatorii Promo-LEX au identificat publicitate stradală și poligrafică în favoarea candidaților la funcția de Președinte al RM, după cum urmează: (vezi tabelul)

Candidat electoral	Billboard-uri nr.	Banere nr.	City-light nr.	LED nr.	Cort Local.	Postere Local.	Ziare / Brosuri Local.	Pliant e Local.
Marian Lupu (PDM)	156	70	231	7	Chișinău	66	14	57
Igor Dodon (PPPSRM)	63	23	6		Chișinău Bălți	62	80	60

					Edineț			
Mihai Ghimpu (PL)	39	8	96		Chișinău	8	11	12
Inna Popenco (MSPRR)	51	124	3		Cahul	8	11	9
Iurie Leancă /PPPEM	23	7				11		35
Dumitru Ciubașenco/ PPPN	62	15	18		Chișinău	18	14	12
Silvia Radu	76	7		1		5		10
Andrei Năstase / PPPDA		5			Grătiești Rezina	1	1	1
Maia Sandu / PPPAS		3						5

În rețelele de supermarket nr.1 din Chișinău, pe monitoarele magazinelor, au fost înregistrate publicități electorale ale candidaților Inna Popenco și Marian Lupu.

În or. Chișinău și or. Orhei, a fost practică instalarea cuburilor electorale² ale candidatului Inna Popenco (21 de unități în or. Chișinău și 1 în or. Orhei).

Au fost înregistrate cazuri de distribuire a pixurilor cu logoul PL în or. Ghidighici; Iurie Leancă Președinte - în or. Cahul; pungi, carnețele și pixuri Silvia Radu în s. Pelinei (r. Cahul).

La data de 14 octombrie 2016, au fost distribuite circa 3000 de baloane cu logoul Inna Popenco în parcurile, transportul public și străzile or. Chișinău.

MOA Promo-LEX constată amplasarea afișelor electorale în locuri interzise, cum ar fi: garduri, stâlpi, porți, stații etc., a următorilor candidați: Marian Lupu, Mihai Ghimpu, Iurie Leancă, Igor Dodon, Silvia Radu și Inna Popenco.

Menționăm că cele constatate contravin pct. 14 din Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare, care interzice amplasarea afișelor electorale:

- în transportul public de călători proprietate publică;

² Cub electoral - o instalație sub formă de cub, constituită din 4 bannere de mărimi 2x2 m², unite între ele, fiind percepută drept publicitate stradală.

- pe monumente, clădiri, obiecte și încăperi, care au o valoare istorică, culturală sau arhitecturală, indiferent de forma de proprietate;
- în încăperile în care sunt amplasate consiliile și birourile electorale și la o distanță de 100 de metri de la acestea;
- pe garduri, îngrădiri, stâlpi și alte tipuri de construcții, precum și pe dispozitive, utilaje, indiferent de forma de proprietate.

De asemenea, au fost depistate și cazuri de amplasare a afişelor electorale pe fațada clădirilor primăriilor: în s. Ecaterinovca (r. Cimișlia) și c. Bozieni (r. Hîncești). Cele menționate vin, de asemenea, în contradicție cu Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale. Suplimentar, în s. Iserlia (r. Basarabeasca), au fost plasate afişe electorale chiar pe ușa secției de votare nr. 5/12. Pe aceeași ușă era indicată și locația BESV-ului.

5. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE PENTRU ALEGEREA PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA

5.1. Acte normative cu caracter financiar adoptate în perioada de raportare

Hotărâri cu privire la rapoartele concurenților electorali privind mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campanie electorală, situația la data de 14 octombrie 2016.

Potrivit art. 38², alin. (1) din Codul electoral, partidele politice și blocurile electorale, precum și candidații independenți, în cazul alegerilor parlamentare și prezidențiale, prezintă Comisiei Electorale Centrale, în termen de 3 zile de la deschiderea contului cu mențiunea „Fond electoral” și, ulterior, o dată la două săptămâni, un raport despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală, atât în format electronic, cât și pe suport de hârtie, sub semnătura persoanelor responsabile.

La data de 14 octombrie 2016, în corespundere cu art. 38² din Codul electoral și programul calendaristic aprobat de Comisia Electorală Centrală, din 12 concurenți electorali înscrși în cursa electorală, 10 CE (Marian Lupu (PDM), Mihai Ghimpu (PL), Iurie Leancă (PPPEM), Andrei Năstase (PPDA), Inna Popenco (MSPRR), Dumitru Ciubașenco (PPPN), Maia Sandu (PPPAS), Igor Dodon (PPPSRM), Silvia Radu (CI), Valeriu Ghilețchi (CI)) au depus rapoarte privind fluxul mijloacelor bănești și cheltuielile efectuate pe parcursul primelor două săptămâni de campanie electorală; 2 CE (Ana Guțu (PPD), Maia Laguta (CI)) au depus demersuri în care se stipula că nu au fost efectuate cheltuieli și nu au deschis conturi bancare „Fond electoral”.

Deschiderea conturilor cu mențiunea „Fond electoral”

Potrivit art. 38, alin. (2) lit. a), concurentul electoral trebuie să deschidă la bancă un cont cu mențiunea „Fond electoral”, în care să transfere mijloace financiare proprii, precum și alte mijloace bănești primite în condițiile legii de la persoane fizice - cetățeni ai Republicii Moldova ori de la persoane juridice din țară și are obligația să anunțe Comisia Electorală Centrală despre persoana responsabilă de finanțele sale (trezorierul). Candidații în alegeri nu pot fi desemnați trezoreri.

Potrivit aceluiași articol, alin. (4), toate cheltuielile pentru campania electorală se efectuează din mijloacele de pe contul cu mențiunea „Fond electoral”. În continuare, alin. (7) al articolului respectiv stipulează despre obligația băncii în care sunt deschise conturi cu mențiunea „Fond electoral” de a informa Comisia Electorală Centrală despre mijloacele bănești virate în contul concurenților electorali zilnic ori la cererea Comisiei.

MOA Promo-LEX constată că până la data de 30 septembrie 2016, 6 concurenți electorali înregistrați în cursa electorală (Marian Lupu, Andrei Năstase, Inna Popenco, Dumitru Ciubașenco, Iurie Leancă, Igor Dodon) au deschis conturi „Fond electoral” și au desemnat persoanele responsabile de finanțele acestora (trezorierii). Alți 4 CE (Mihai Ghimpu, Maia Sandu, Valeriu Ghilețchi, Silvia Radu) au deschis conturi Fond electoral în intervalul 3-7 octombrie 2016.

5.2.1 Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale

Conform rapoartelor bilunare depuse la Comisia Electorală Centrală, volumul veniturilor declarate de către 10 CE, pentru perioada 30 septembrie – 14 octombrie 2016, este de 32 218 121,05 lei, iar cuantumul cheltuielilor – de 31 643 766,61 lei, iar soldul final - de 574 863,64 lei. Nici un CE nu a depășit plafonul maxim stabilit de Comisia Electorală Centrală (65 797 539 lei). Cuantumul total al veniturilor declarate constituie 48,97% din plafonul stabilit pentru un singur concurent electoral.

Sursele de finanțare ale CE sunt:

- donațiile financiare a 1511 persoane fizice (pentru 8 CE) în sumă totală de 27 246 860 lei;
- donațiile financiare a 9 persoane juridice în sumă de 4 971 261,05 lei pentru 4 CE (Iurie Leancă/PPPPEM, Dumitru Ciubașenco/PPPN, Maia Sandu/PPPAS, Inna Popenco/MSPRR);
- donațiile materiale în sumă totală de 756 086 lei pentru 4 CE (Maia Sandu/PPPAS, Igor Dodon/PPPSRM, Inna Popenco/MSPRR, Dumitru Ciubașenco/PPPN).

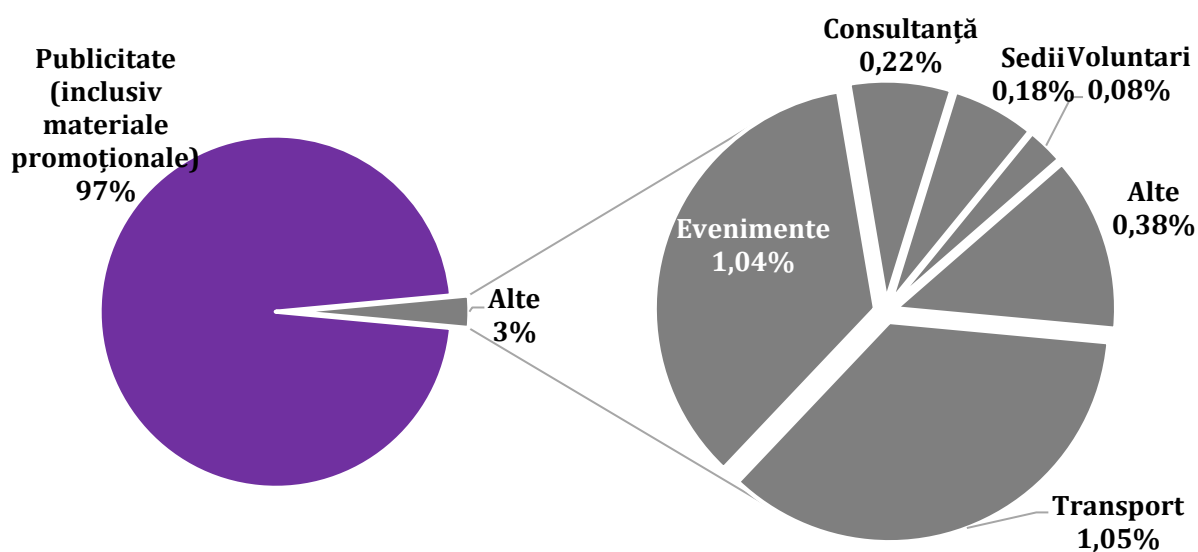
Conform analizei MOA Promo-LEX, au fost stabilite 4 categorii de donații:

- “foarte mari” – peste 1 mln lei: (Silvia Radu/CI – 1 donator; Dumitru Ciubașenco/PPPN – 1 donator; Inna Popenco/MSPRR – 1 donator);
- “mari” – de la 75 mii până la 1 mln lei: (Mihai Ghimpu/PL – 6 donatori; Silvia Radu/CI – 1 donator; Inna Popenco/MSPRR – 2 donatori; Dumitru Ciubașenco/PPPN – 3 donatori; Iurie Leancă/PPPPEM - 2 donatori; Maia Sandu/PPPAS – 1 donator);
- “medii” – de la 60 mii lei până la 75 mii lei: (Marian Lupu/PDM – 24 donatori; Igor Dodon/PPPSRM – 2 donatori; Iurie Leancă/PPPPEM - 3 donatori; Valeriu Ghilețchi/CI – 1 donator);
- “alte donații” – până la 60 mii lei: (Marian Lupu/PDM – 1018 donatori; Dumitru Ciubașenco/PPPN – 254 donatori; Iurie Leancă/PPPPEM - 73 donatori; Igor Dodon/PPPSRM - 123 donatori; Mihai Ghimpu/PL – 1 donator; Maia Sandu/PPPAS – 1 donator).

MOA Promo-LX constată că sub incidența pct. 20 din Regulamentul privind finanțarea campaniei electorale, în speță, în ceea ce privește necesitatea verificării de către IFPS a provenienței contribuțiilor financiare virate concurenților electorali cad subiecții electorali care figurează la categoria donații “mari” și “foarte mari”.

Ponderea majoră a cheltuielilor declarate este pentru publicitate – 91,25%, pentru materiale promoționale – 5,80%, pentru utilizarea transportului au fost raportate – 1,05%, cheltuieli pentru întruniri și evenimente – 1,04%, cheltuieli pentru consultanță – 0,22%, costuri suplimentare de întreținere – 0,18%, cheltuieli pentru delegarea sau detașarea persoanelor (voluntari/observatori) – 0,08% și alte cheltuieli – 0,38% (A se vedea graf. 1).

Grafic nr.1. Ponderea cheltuielilor declarate, %

a. Cheltuieli pentru organizare de întruniri și evenimente

Potrivit rapoartelor financiare, 5 CE au reflectat cheltuieli pentru organizare de întruniri și evenimente, în sumă de 327 947,53 lei: Inna Popenco – 148 677,57 lei (45,34% din cuantumul total); Dumitru Ciubașenco – 100 366 lei (30,60%); Iurie Leancă – 7 307,90 lei (2,23%); Igor Dodon – 28 596,06 lei (8,72%); Silvia Radu – 40 000 lei (12,20 %); Maia Sandu – 3 000 lei (0,91 %).

b. Cheltuieli de publicitate

Potrivit rapoartelor financiare, 10 CE au reflectat cheltuieli pentru publicitate în sumă de 28 876 197,39 lei: Marian Lupu – 15 111 874,66 lei (52,33 % din cuantumul total); Dumitru Ciubașenco – 3 849 011,62 lei (13,33 %); Iurie Leancă – 2 874 761,15 (9,96 %); Igor Dodon – 1 928 049,94 lei (6,68 %); Silvia Radu – 1 759 374 lei (6,09 %); Inna Popenco – 1 726 976,68 lei (5,98 %); Mihai Ghimpu – 1 528 234,49 lei (5,29 %); Andrei Năstase – 60 799,20 lei (0,21 %); Valeriu Ghilețchi – 19 825,60 lei (0,07 %); Maia Sandu – 17 290,05 (0,06 %).

c. Cheltuieli pentru materiale promoționale

Potrivit rapoartelor financiare, 8 CE au reflectat cheltuieli pentru materiale promoționale în sumă de 1 835 829,87 lei: Mihai Ghimpu – 1 042 800 lei (56,80 %); Marian Lupu – 207 550 lei (11,31 % din cuantumul total); Inna Popenco – 205 118,88 lei (11,17 %); Dumitru Ciubașenco – 162 540 lei (8,85 %); Iurie Leancă – 2 874 761,15 (9,96 %); Igor Dodon – 85 505 lei (4,66 %); Maia Sandu – 60 312 lei (3,29 %); Silvia Radu – 13 303,99 lei (0,73 %).

d. Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Potrivit rapoartelor financiare, 4 CE au reflectat cheltuieli pentru organizare de întruniri și evenimente în sumă de 331 980 lei: Dumitru Ciubașenco – 300 000 lei (90,37% din cuantumul total); Igor Dodon – 18 980 lei (5,72%); Marian Lupu – 10 000 lei (3,01%); Andrei Năstase – 3 000 lei (0,90 %).

e. Cheltuieli pentru servicii de sondare a opiniei publice

Potrivit rapoartelor financiare, niciun CE nu a reflectat cheltuieli pentru servicii de sondare a opiniei publice.

f. Costuri suplimentare de întreținere

Potrivit rapoartelor financiare, 3 CE au reflectat cheltuieli suplimentare de întreținere, în sumă de 55 460,63 lei: Dumitru Ciubașenco – 42 960 lei (77,46 % din cuantumul total); Marian Lupu – 7 500 lei (13,52%); Andrei Năstase – 5 000 lei (9,02 %).

g. Cheltuieli pentru delegarea sau detașarea persoanelor

Potrivit rapoartelor financiare, doar 1 CE (Marian Lupu) a reflectat cheltuieli pentru delegarea sau detașarea persoanelor, în sumă de 25 695,57 lei.

h. Cheltuieli de consultanță

Potrivit rapoartelor financiare, 2 CE au reflectat cheltuieli de consultanță, în sumă de 71 123,9 lei: Silvia Radu – 66 123,90 (92,97% din cuantumul total); Marian Lupu – 5000 lei (7,56%);

j. Alte cheltuieli

Potrivit rapoartelor financiare, 9 CE au reflectat alte cheltuieli, în sumă de 118 676,72 lei: Marian Lupu – 1 598,12 lei; Dumitru Ciubașenco – 1 210 lei; Iurie Leancă – 2 020,20; Igor Dodon – 1 317,50 lei; Silvia Radu – 1 148 lei; Inna Popenco – 110 38 lei; Mihai Ghimpu – 666,90 lei; Valeriu Ghilețchi – 170 lei; Maia Sandu – 165 lei.

MOA Promo-LEX constată că, întru încercarea de a micșora cheltuielile de campanie, bunele practici în materie electorală recomandă interzicerea publicității electorale plătite și oferirea publicității gratuite în cadrul instituțiilor mass-media de stat, inclusiv prin furnizarea timpului gratuit de antenă pentru dezbateri electorale, difuzarea mitingurilor/întunirilor de campanie. Aceste recomandări vin să limiteze influența banilor în procesul electoral și să asigure egalitatea șanselor între toți candidații în alegeri.

5.3. Cheltuielile concurenților electorali constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

a) Cheltuieli pentru locațiunea sediilor

Potrivit observatorilor Promo-LEX, 9 CE au utilizat cel puțin 167 sedii în 35 de centre raionale, în municipiile Chișinău, Bălți și UTA: Iurie Leancă – 10 sedii, Andrei Năstase – 6, Ana Guțu – 1, Maia Sandu – 1, Mihai Ghimpu – 27, Marian Lupu – 40, Inna Popenco – 6, Igor Dodon – 42, Dumitru Ciubașenco -34. Doar 3 CE au indicat astfel de cheltuieli în rapoartele depuse la CEC.

Pentru calcularea cheltuielilor pentru locațiune a fost luată drept bază de calcul înmulțirea prețului minim de chirie lunară a unui metru pătrat de spațiu pentru perioada de activitate – 0,5 luni la suprafața tuturor sediilor unui CE. Prețul minim pentru chirie fiind de: 80 lei (pentru orașe și localități suburbane din componența municipiilor), 100 lei (pentru mun. Bălți) și 150 lei (pentru mun. Chișinău). Pentru cele 167 de sedii ale celor 9 CE, constatate de observatorii Promo-LEX, a fost estimat cuantumul minim real al cheltuielilor de locațiune neraportate, în valoare de 276 471 lei.

b) Cheltuieli pentru serviciile aferente încăperilor

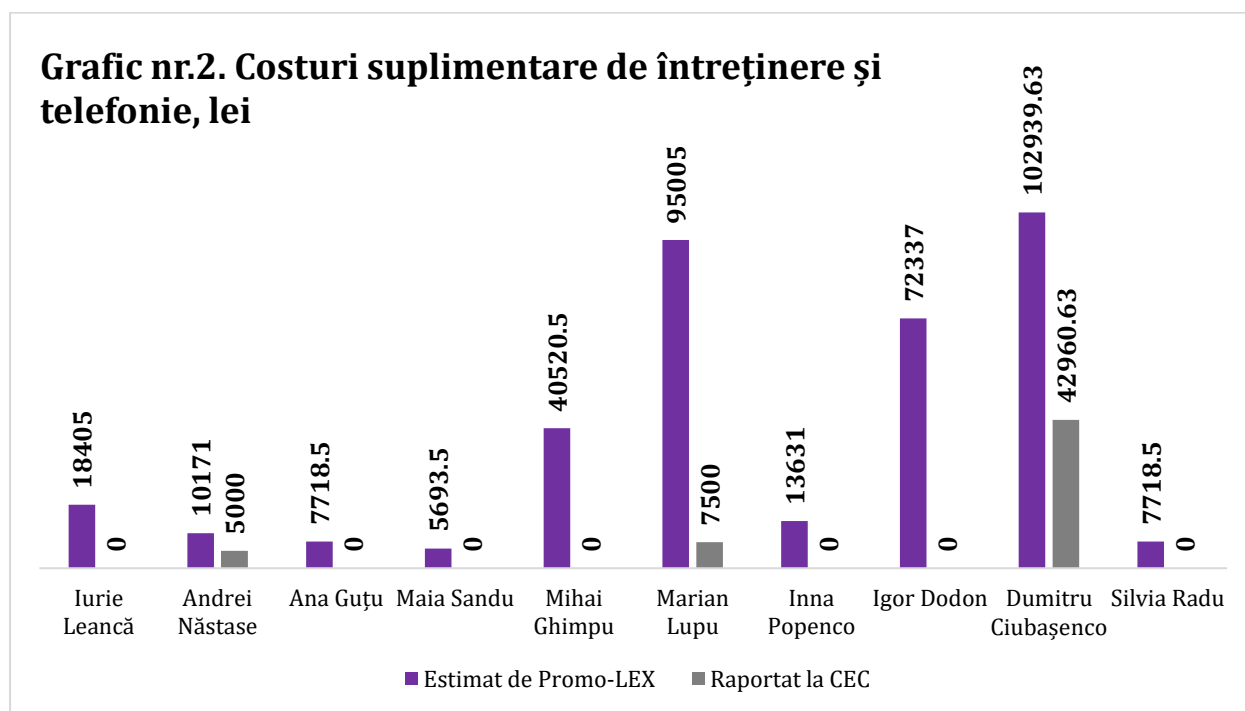
Potrivit observatorilor Promo-LEX, 10 CE au utilizat cel puțin 167 sedii. Niciun CE nu a raportat astfel de cheltuieli în rapoartele lor. Pentru calcularea cheltuielilor pentru servicii aferente sediilor a fost luată drept bază de calcul înmulțirea tarifului minim lunar de energie electrică de sediu - 110 lei, apă – 60 lei, gaz – 30 lei, la nr. de sedii ale fiecărui CE și la perioada de activitate – 0,5 luni de zile. Suma totală neraportată pentru cheltuieli la capitolul servicii de întreținere a sediilor este de cel puțin 16 700 lei.

c) Cheltuieli pentru serviciile de telefonie fixă și mobilă, internet

Potrivit observatorilor Promo-LEX, 10 CE au utilizat servicii de comunicații în primele 2 săptămâni de campanie electorală. Niciun concurent electoral nu a declarat cheltuieli pentru o astfel de

categorie. Serviciile de comunicații constau din servicii de telefonie mobilă, telefonie fixă și internet. Pentru calcularea cheltuielilor pentru servicii de telefonie mobilă a fost luată drept bază de calcul înmulțirea nr. de persoane implicate în campanie din partea fiecărui CE la tarifele minime lunare pentru telefonie mobilă – 51 lei și la perioada de activitate – 0,5 luni de zile.

Pentru calcularea cheltuielilor pentru servicii de telefonie fixă și internet a fost luat nr. de sedii ale fiecărui CE, raportat de observatorii Promo-LEX, înmulțit la tarifele minime ale acestor servicii (telefonie fixă – tarif minim de 6 lei, internet per sediu – tarif de 180 lei), toate înmulțite la perioada de activitate – 0,5 luni. Suma totală neraportată pentru cheltuieli la capitolul servicii de comunicații este de cel puțin 17 789,5 lei. (A se vedea graf. 2 care conține cheltuieli cumulate pentru arenda sediilor, serviciilor aferente de întreținere și telecomunicațiilor).

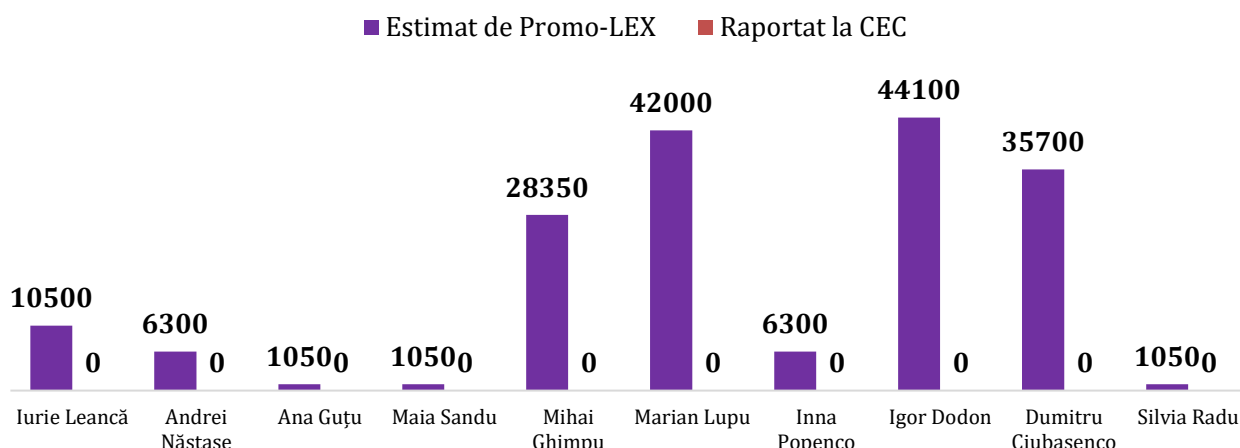

d) Cheltuieli pentru retribuirea muncii

Conform constatărilor observatorilor Promo-LEX, 11 CE au implicat în campania electorală cel puțin 169 angajați din reprezentanțele centrale și teritoriale ale partidelor: Iurie Leancă – 10, Andrei Năstase – 6, Maia Sandu – 1, Ana Guțu – 1, Mihai Ghimpu – 27, Marian Lupu – 40, Inna Popenco – 6, Igor Dodon – 42, Partidul Nostru – 34, Silvia Radu – 1, Maia Laguta - 1. Pentru retribuirea muncii a cel puțin 169 de persoane angajate de către 11 CE au fost estimate cheltuieli minime totale de cel puțin 177 450 lei. Niciun concurent electoral nu a raportat astfel de cheltuieli în primele 2 săptămâni de campanie electorală. (A se vedea graf. 3).

Pentru calcularea cheltuielilor de retribuire a muncii, MOA Promo-LEX a luat drept bază de calcul înmulțirea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real pentru anul 2016 - 2 100 lei pe lună (respectiv, 1 050 lei pentru 2 săptămâni) la nr. de angajați raportați de observatorii Promo-LEX.

Grafic nr. 3. Cheltuieli de remunerare, lei

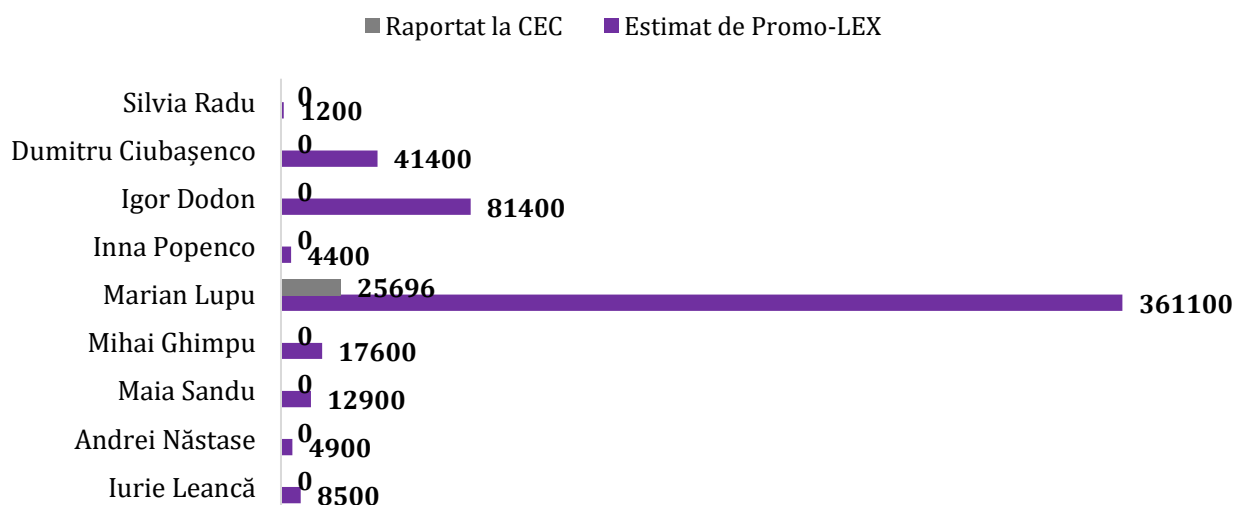
e) Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor

Potrivit observatorilor Promo-LEX, 10 CE au utilizat servicii de recompense în primele 2 săptămâni de campanie electorală. Doar 1 concurent electoral (Marian Lupu) a declarat cheltuieli pentru o astfel de categorie.

La calcularea cheltuielilor pentru recompense s-a luat drept bază de calcul nr. de voluntari ai fiecărui CE, înmulțit la recompensa specifică raportată de observatorii Promo-LEX. S-a raportat implicarea a cel puțin 5335 voluntari în activitatea zilnică de agitație electorală a 10 CE și recompense cuprinse între 100 și 300 lei: Iurie Leancă – 85, Andrei Năstase – 49, Maia Sandu – 129, Mihai Ghimpu – 176, Marian Lupu – 3611, Inna Popenco – 44, Igor Dodon – 814, Dumitru Ciubașenco – 414, Silvia Radu – 12, Ana Guțu – 1. Limita de jos a cuantumului remunerării de cel puțin 100 lei a fost raportată către observatori.

Conform estimărilor MOA Promo-LEX, suma totală neraportată pentru recompense destinate celor 5335 voluntari/agitatori pentru o zi de agitație electorală este de cel puțin 533 400 lei. (A se vedea graf. 4).

Grafic nr.4. Cheltuieli pentru recompense, lei

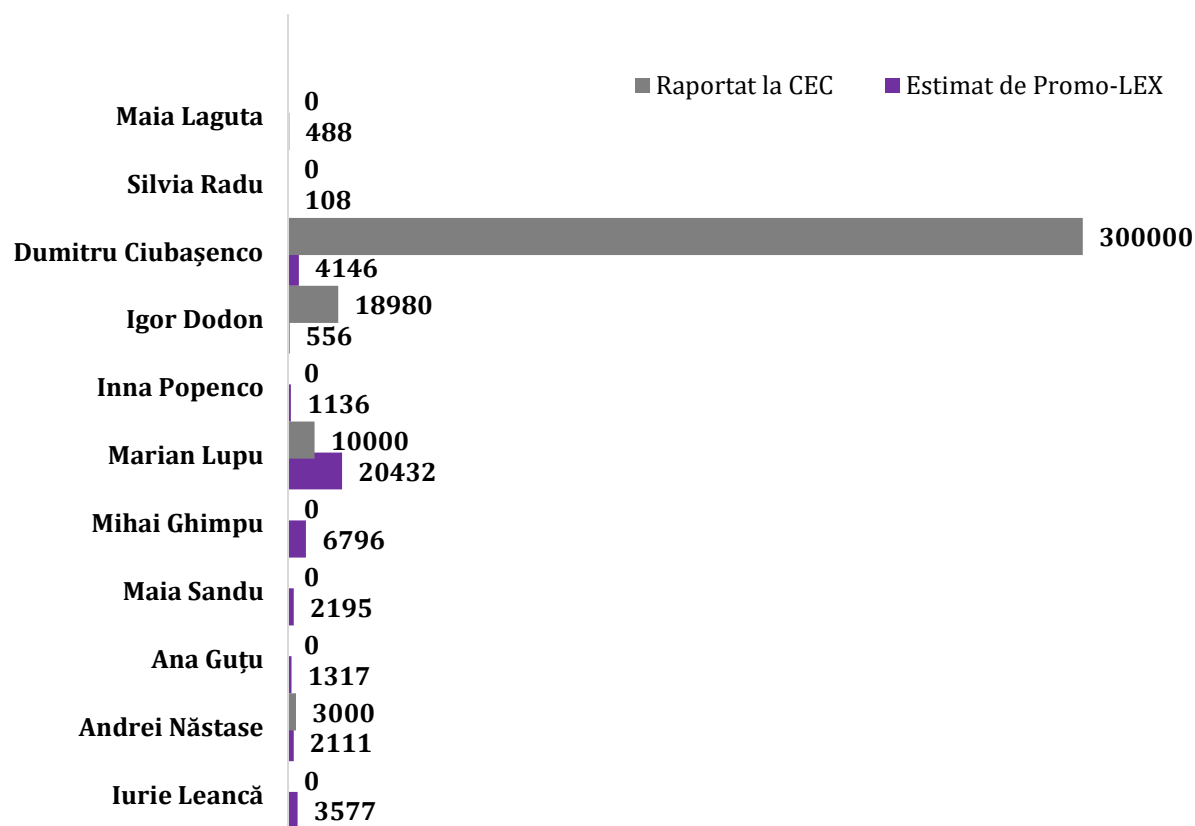

f) Cheltuieli de transport

Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea transportului în RM cu scop electoral de către cel puțin 10 CE. Doar 4 CE au indicat astfel de cheltuieli în rapoartele depuse la CEC.

Formula de calcul utilizată reflectă înmulțirea unui mediu de consum de 9 l/100 km (automobil), 10 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) - înmulțit la distanța parcursă și înmulțit la prețul de combustibil de 16,6 lei/l: Marian Lupu – cel puțin 7910 km, Inna Popenco – cel puțin 760,2, Maia Sandu – cel puțin 1469 km, Mihai Ghimpu – cel puțin 3722 km, Iurie Leancă – cel puțin 2394 km, Andrei Năstase – cel puțin 1413,2 km, Dumitru Ciubașenco – cel puțin 2774,8 km, Igor Dodon – cel puțin 6181,8 km, Silvia Radu - cel puțin 72 km, Valeriu Gilețchi – cel puțin 161 km, Ana Guțu – 550 km, Maia Laguta – cel puțin 204 km. (A se vedea graf. 5).

Grafic nr.5 Cheltuieli de transport, lei

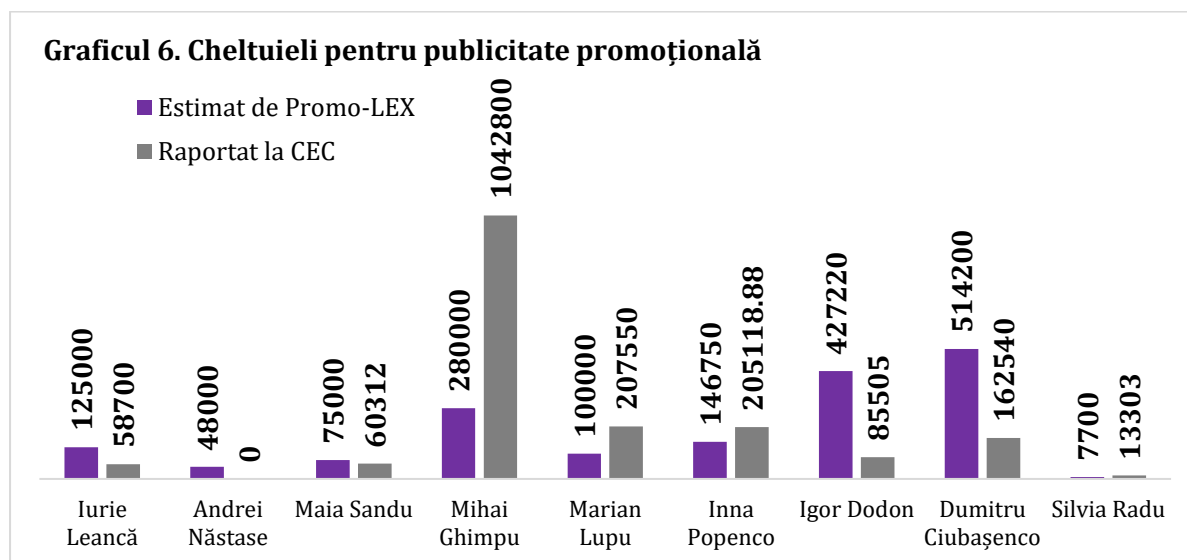

g) Cheltuieli pentru materiale promoționale

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale depuse la CEC 9 CE au omis reflectarea anumitor cheltuieli pentru materiale promoționale. Pentru calcularea cheltuielilor respective, a fost luată drept bază de calcul înmulțirea fiecărui tip de material promoțional raportat de observatorii Promo-LEX la prețurile minime sesizate pe piață. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ a unei unit. de poster format A3, hârtie lucioasă – 2,5 lei pentru un tiraj de 5 000, a unei unit. de poster A3, hârtie mată – 1,5 lei pentru un tiraj de 15 000, costul unei broșuri/carte de 110 pagini – 49,9 lei, costul unei unit. de ziar – 0,48 lei la un tiraj 100 000 ex., costul unei unit. de pliant 21x20cm² – 2 lei, pliant 10x12cm² – 1 leu. 1 balon imprimat cu mesaj și logo – 2,5 lei, 1 magnet cu mesaj și logo – 3,5 lei, 1 flyer A5 – 0,5 lei.

Suma totală neraportată pentru cheltuieli de publicitate este de cel puțin 1 723 870 lei. (A se vedea graf. 6)

Privitor la CE Igor Dodon (PSRM), observatorii Promo-LEX au raportat broșuri “Programul electoral”, a câte 12 pag., hârtie lucioasă color, cu dimensiuni de 21x23cm², tipar Arva Color SRL, com. 0604, tir. 50 000 ex., conform facturii nr. 0676 din 03.10.2016, broșuri “Programul electoral”, a câte 12 pag., hârtie lucioasă color, cu dimensiuni de 21x23cm², tipar Arva Color SRL, com. 0605 tir. 50 000 ex.; ziare “Socialiștii”, a câte 14 pag., hârtie mată color, tipar “Edit Tipar Grup SRL” com. nr. 904 tir. 65 000 ex. (Ro), com. nr. 923, tir 40 000 ex. (Ro), com. 924, tir. 60 000 ex., factura nr. 3 din 30.09.2016. (Ru), com. 905, tir. 125 000 ex. (Ru) - toate tipărite la 30.09.2016; calendare format A3, hârtie lucioasă color, tipar Arva Color SRL com. 0606, tir. 25 000 ex. Conform facturii nr. 0678 din 03.10.2016, calendare mici color, hârtie cartonată, de dimensiuni 10x7cm², com. 0614, tir. 10000 ex., fact. 0686 din 10.10.2016; calendare format A3, hârtie lucioasă color, tipar Arva Color SRL com. 0607, tir. 25 000 ex. Conform facturii nr. 0679 din 03.10.2016, aprox. 550 ex., broșuri 20x23cm², tipar Arva Color SRL, factura nr. 0676 din 03.10.2016, postere A4, tipografia Arva Color SRL, com. 0596, tir. 10000, postere A4, tipografia Arva Color SRL, com. 0599, tir. 1000; postere A4, tipografia Arva Color SRL, com. 0601, tir. 1000. MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 427 200 lei.

Privitor la Marian Lupu (PDM), observatorii Promo-LEX au raportat materiale fără specificarea comenzii imprimate conform cerințelor legale: pliante 4 pag., hârtie color cartonată de 20x10cm², tir. 60000 ex., tipar “Fabrica Disa” SRL din 23.09.2016; pliante format A4, tipar Fabrica Disa SRL din 29.09.2016, tir. 40 000 ex.; postere format A3, hârtie lucioasă color, tipar “Estate Design SRL”. MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 100 000 lei.

Privitor la CE Dumitru Ciubașenco (PPPN), observatorii Promo-LEX au raportat ziare “Puterea e în adevăr” a câte 8 pag., hârtie mată color, tipar “Universul” SRL, com. nr. 1302 tir. 150 000 ex. (Ru), conform facturii 1703 din 29.09.2016; Calendare format A3, nefiind indicate datele tipografice; ziare “Puterea e în adevăr” nr. 12, (Ru), tiraj 200 000, tipar “Universul”, com. 1400, achitat din Fondul electoral nr. 1703 din 29.09.2016; ziare “Puterea e în adevăr”, nr.12; tir. 200000; com. 1426, tipar „Universul”; flyere cu sloganul “Votați Dumitru Ciubașenco”, tiraj 150 000, tipar “Europres” SRL, achitat din Fondul electoral conform facturii nr. 413 din 04.10.2016; postere format A3, tipar T.E.U., com. 1438, tir. 30000 achitat din Fondul electoral conform facturii nr. 1724 din 04.10.2016; postere A4, tir. 200, tipar “Europres” SRL, conf. facturii nr. 383 din 30.09.16; poctere A4 de mărime 30x40 cm, 20x30cm, fără date poligrafice. MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 514 200 lei.

Privitor la CE Mihai Ghimpu (PL), observatorii Promo-LEX au raportat flyere color 15x21cm², tipar „Tipografia-Sirius”, contract 34 din 22.09.2016, tir. 100 000; flyere color 15x21cm², tipar „Tipografia-Sirius”, contract 34 din 22.09.2016, tir. 200 000 ex., ziare color - 8 pag. tipar „TIPOMEDIA PROD SRL”, contract 11/2016 din 01.10.2016, tir. 200 000 ex., magneti de frigider produși de Baster-Media SRL, com. 8446 din 23.09.2016. Postere format A4, tipar „Monarch SRL Poliart”, tir. 25 000 ex; pliante A4 (2x1) color, tipar „Monarch SRL Poliart”, tiraj 100 000; calendare format 7x10 cm., color. Tipografia „Monarch SRL Poliart”, tiraj 25 000; afișaj a PL, format A3 color, tipar „Tipografia-Sirius”, contract 34 din 22.09.16., tir. 50 000 ex.; materiale promoționale sub formă de carte „Ghid Electoral”, 110 pag., fără date tipografice. MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 280 000 lei.

Privitor la CE Iurie Leancă, observatorii Promo-LEX au raportat pliante color a câte 4 pag. 15x20cm², tipar „Monarch SRL Poliart”, tir. 100 000, fără data tipăririi și nr. comenzii; calendare mici color, hârtie cartonată, de dimensiuni 10x7cm², fără comandă, tir. 25 000 ex., postere A4, tipografia Monarch SRL Poliart”, tir. 25000. MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 125 000 lei.

Privitor la Inna Popenco, observatorii Promo-LEX au raportat pliante color a câte 4 pag. 10x20cm², tipar „Tipar&SI”, tir. 25 000 (RU), fără data tipăririi și nr. comenzii; pliante color a câte 4 pag. 10x20cm², tipar „Tipar&SI”, tir. 25 000 (RO), fără data tipăririi și nr. comenzii; postere format A3, hârtie lucioasă color, tipar Novaimprim SRL la data de 30.09.2016, cu un tiraj de 1500 ex. Ziare tipar „Edit Tipar Grup” SRL, tir. 100 000 ex., com. 909; chestionare – hârtie color mată, tipar „Primex Com” SRL, contract nr. 05/A din 30.09.2016, tir. 75000 ex., 3000 baloane cu logo-ul CE, postere A3, tipar „Nova-imprim” SRL, tiraj 600 ex, 06.10.2016; ziare „Schimbare pentru Moldova”, tipar „GRUP SRL”, com. nr 909 din 01.10.2016, tiraj 100 000 ex. MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 146 750 lei.

Privitor la Maia Sandu (PPAS), observatorii Promo-LEX au raportat pliante, tipografia „Poliart” SRL din 07.10.2016, com. 648, tiraj 50 000 ex.; poster A4 tipografia „Poliart” SRL, com. 649, tir. 50 000; MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 75 000 lei.

Privitor la Ana Guțu (PPD), observatorii Promo-LEX au raportat pliante 21x15cm² cu publicitate politică, hârtie lucioasă colorată, fără date și fără tiraj, PPD - pliant A4, 2 pag., fără date tipografice. MOA Promo-LEX nu a avut date pentru a face estimările de rigoare.

Privitor la CI Silvia Radu, observatorii Promo-LEX au raportat afișe A3, color a CI Silvia Radu. Tipografia „Nova-Imprim”, 1000 ex., 11.10.2016; postere A3, achitat din fondul electoral, tipar „Nova-Imprim” tir. 1000 ex, 11.10.2016; pliante A3 tir. 1000 ex, tipografia „Nova-Imprim”, 100 pungi de polietilenă și carnețele, tricouri fără date și tiraj. MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 7 700 lei.

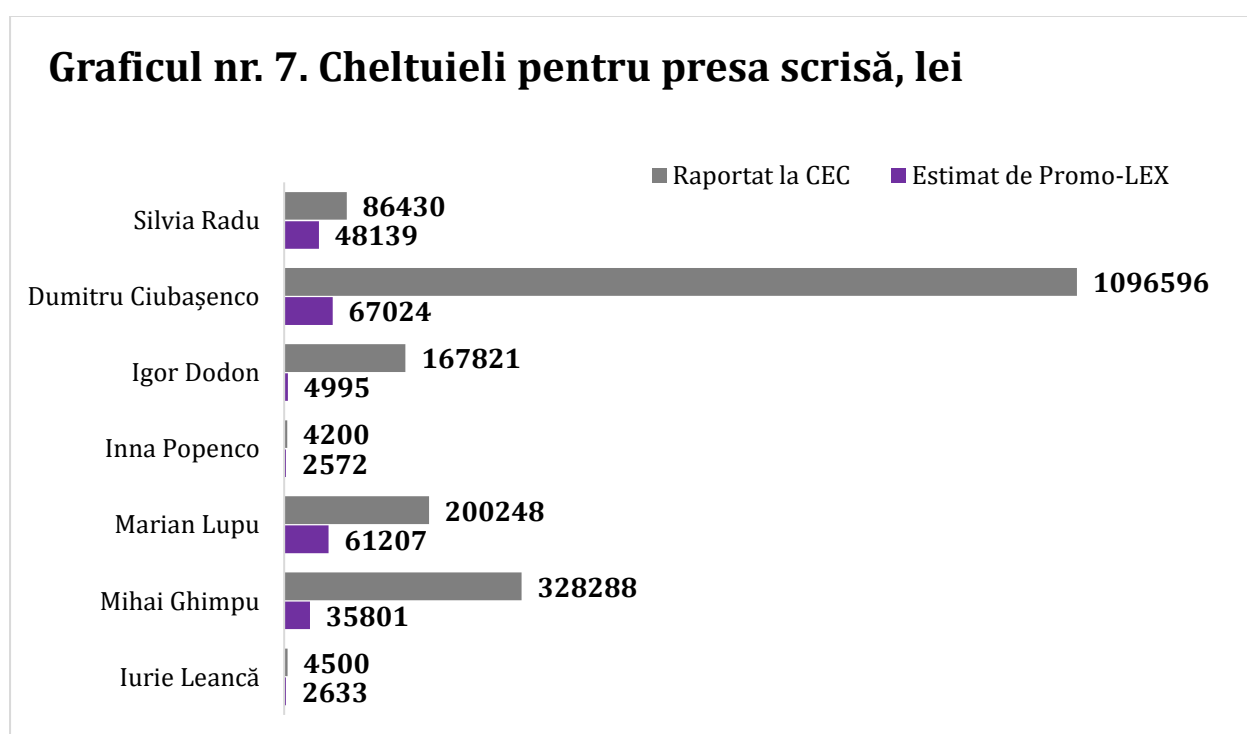
Privitor la Andrei Năstase, observatorii Promo-LEX au raportat ziare „Demnitate și Adevăr”, a câte 8 pag., hârtie mată color, tipar „Edit Tipar Grup” SRL, com. nr. 868, tir. 100 000 ex. (Ro). MOA Promo-LEX a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 48 000 lei.

MOA Promo-LEX a constatat neconformarea față de norma legală de raportare, dar și completarea defectuoasă a rapoartelor mijloacelor privind finanțarea campaniei din partea a 9 CE (Marian Lupu, Mihai Ghimpu, Silvia Radu, Igor Dodon, Maia Sandu, Inna Popenco, Dumitru Ciubașenco, Ana Guțu, Iurie Leancă). Neconformarea vizează subcapitolul 3.3 „Cheltuieli pentru materiale promoționale”, prin neincluderea tuturor datelor tipografice care se regăsesc pe materialele promoționale în raport, astfel creând impedimente în procesul de evaluare a conformității raportării și în ceea ce privește norma obligatorie de asigurare a transparenței plăților efectuate, precum și a elucidării anumitor materiale care nu au imprimate datele tipografice ce ar indica plata din contul Fondului electoral. MOA Promo-LEX a constatat că 1 CE (Mihai Ghimpu) a efectuat cheltuieli înainte de deschiderea contului „Fond electoral” pentru tipărirea materialelor promoționale sub formă de ziare, în tiraj de 100 000 exemplare, la tipografia „TIPOMEDIA PROD SRL”. Tipărirea a avut loc în baza unui contract

din 1 octombrie 2016, cu specificarea achitării din contul „Fond electoral” al candidatului. Totodată, în raportul privind fluxul mijloacelor bănești și cheltuieli efectuate pe parcursul primelor două săptămâni de campanie electorală depus de candidatul Mihai Ghimpu la 14 octombrie 2016, nu sunt incluse plăți pentru contractarea tipografiei indicate pe materialul publicitar. Mai mult, atenționăm că din informațiile făcute publice de CEC, candidatul la funcția de Președinte Mihai Ghimpu și-a deschis contul „Fond electoral” abia pe 3 octombrie 2016, contractul pentru tipărirea materialelor publicitare fiind din data de 1 octombrie 2016. Constatăm că art. 38 alin. (4) din Codul electoral prevede că toate cheltuielile pentru campania electorală se efectuează din mijloacele de pe contul respectiv.

h) Cheltuieli pentru publicitate în presa scrisă la nivel local/regional

Potrivit observatorilor Promo-LEX, pentru perioada indicată, 8 CE au efectuat cheltuieli pentru publicitate în presa scrisă în sumă de cel puțin 222 371 lei. MOA Promo-LEX constată că aceste cheltuieli se regăsesc în rapoartele concurenților electorali care, mai mult ca atât, la acest capitol indică un quantum total raportat de 1 888 083 lei. (A se vedea graf. 7).

h) Cheltuieli pentru evenimente publice

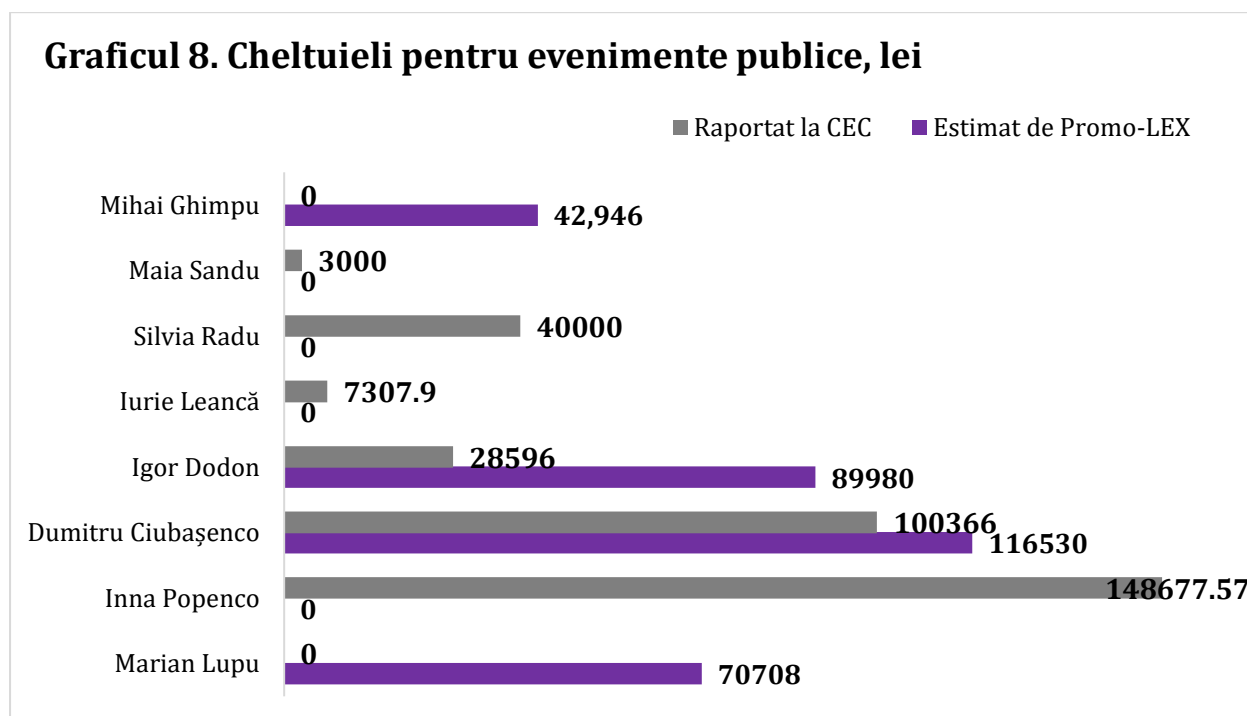
Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel puțin 4 CE (Dumitru Ciubașenco, Marian Lupu, Igor Dodon, Mihai Ghimpu) au efectuat cheltuieli pentru organizarea a 11 concerte. Cel puțin 10 artiști au fost implicați în concertele respective. Nici unul dintre concurenții vizați nu a raportat cheltuieli reale la această categorie.

Cheltuielile pentru evenimente publice constau din mediatizarea în mass media și din onorariile artiștilor, costurile de închiriere a spațiului, scenă, sonorizare etc. Pentru calcularea cheltuielilor pentru evenimente/concerte electorale, a fost luată drept bază de calcul înmulțirea onorariului fiecărui artist (tariful de piață) care a evoluat pentru un anumit potențial CE la timpul de facto lucrat per eveniment.

Conform calculelor Efortului de Monitorizare Promo-LEX, suma totală estimată pentru cheltuieli la capitolul evenimente publice este de cel puțin 320 164 lei.

Potrivit constatărilor observatorilor, Dumitru Ciubașenco a organizat 3 concerte electorale. Pentru CE au evoluat Natalia Gordienko (2), ansamblul de dansuri din Tomai, ansamblul popular Juravușca, Vitalie Dani, Nelly Ciobanu, trupa Doredos, Cristina Croitoru, trupa Brio Sonores. La 2 concerte au fost lansate și focuri de artificii a câte 5 și 10 min. Pentru un concert a fost transportată scena mobilă. Pentru onorariile artiștilor MOA Promo-Lex a estimat cheltuieli de cel puțin 64 530 lei, focuri de artificii – 30 000 lei, scena mobilă – 22 000 lei. Igor Dodon a organizat 2 concerte electorale. Pentru CE au evoluat Aliona Moon, Olga Ciolacu (3), Natalia Gordienko, Pașa Parfenii, trupa Lume. MOA Promo-Lex a estimat cheltuieli pentru onorariile artiștilor de cel puțin 69 980 lei, focuri de artificii – 20 000 lei. Marian Lupu a organizat 5 concerte electorale. Pentru CE au evoluat Lenuța Gheorgiță, Mihai Ciobanu, Victoria Lungu (3), Mariana Șura, ansambluri folclorice din diferite raioane, soliști, instrumentiști. Focuri de artificii (1). A fost raportat 1 articol 1213cm² în z. "Evenimentul actual", 1 banner 8x10 m2. Pentru onorariile artiștilor MOA Promo-Lex a estimat cheltuieli de cel puțin 46 220 lei, mediatizarea evenimentului – 4 488 lei, focuri de artificii – 20 000 lei. Mihai Ghimpu a organizat 1 concert de lansare în campanie electorală. Pentru Mihai Ghimpu a evoluat Vali Boghean. Pentru onorariile artiștilor MOA Promo-Lex a estimat cheltuieli de cel puțin 10 000 lei, cheltuieli de arendă estimate la 15 718,5 lei, promovarea evenimentului în rețeaua www.privesc.eu – 17227,2 lei. (A se vedea Graf. 8)

Graficul 8. Cheltuieli pentru evenimente publice, lei

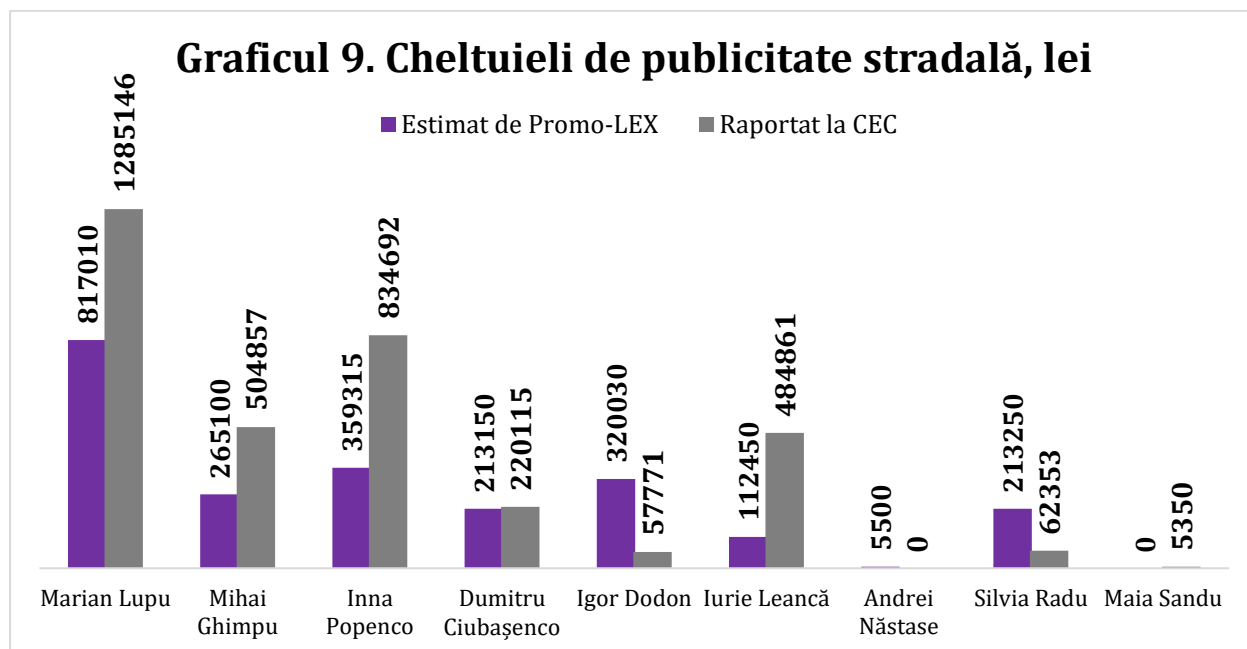

i) Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă

Potrivit observatorilor Promo-LEX, pentru perioada indicată, 11 CE au efectuat cheltuieli pentru publicitate stradală și mobilă. Majoritatea cheltuielilor s-au regăsit în rapoartele acestora, cu excepția a 2 CE - Silvia Radu și Mihai Ghimpu, care au indicat cheltuieli simbolice.

Conform verificărilor MOA Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6X3m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 15X12m²/20X10m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED – 7 770 lei, a unui panou stradal 1,80X2m² - de cel puțin 2 220 lei, a unui banner 1,5X2m² - de cel puțin 2 000 lei, Publicitatea TV în rețeaua magazinelor Nr.1 – 6 magazine (pentru 30 zile, 10 min. zilnic, între orele 9:00 - 22:00) – de 114 330 lei. Potrivit estimărilor, cheltuielile pentru panourile stradale pentru 2 săptămâni sunt de cel puțin 2 305 805 lei. Privitor la Igor Dodon, observatorii Promo-LEX au raportat 52 unit. de panou stradal 6x3m², 37 unit. de city light, 71 unit. de banner 2x1m², 3 unit. de panou stradal 6X15m², 1 cort și 2 panouri LED. Privitor la Silvia Radu, observatorii Promo-LEX au raportat 55 unit. de panou stradal 6x3m², 19 unit. de city light, 1 unit. de banner 2x1m². MOA Promo-LEX constată că în ambele cazuri costurile prezentate

sunt insuficiente. Conform estimărilor MOA Promo-LEX, Igor Dodon nu a declarat în raportul său cel puțin 262 259 lei, Silvia Radu – 150 897 lei. (A se vedea graf. 9).

j) Cheltuieli de publicitate online

Până la data de 14 octombrie 2016, MOA Promo-LEX a constatat prezența publicității online - pagini sponsorizate în rețeaua Facebook și bannere online pe mai multe portaluri din partea a 8 concurenți electorali (Marian Lupu, Igor Dodon, Mihai Ghimpu, Iurie Leancă, Dumitru Ciubașenco, Silvia Radu, Inna Popenco, Ana Guțu). Doar 3 CE (Marian Lupu, Dumitru Ciubașenco, Inna Popenco) au indicat cheltuieli ce se încadrează în estimările MOA Promo-LEX.

Formula de calcul utilizată pentru estimarea costului paginilor sponsorizate în rețeaua Facebook reflectă înmulțirea unei postări sponsorizate la prețul de 5 euro (111 lei) cu nr. de zile. Pentru estimarea costului bannerelor online, a fost înmulțit nr. caselor de publicitate online care dețin platformele vizate mai jos la prețul de 3500 euro/lunar (7 770 lei) și divizat la 2 (0,5 din lună).

MOA Promo-LEX constată că dintre cei menționați supra, 4 CE (Mihai Ghimpu, Igor Dodon, Silvia Radu, Iurie Leancă) nu au declarat pe deplin aceste cheltuieli în rapoarte, estimând un cuantum de 336 058 lei drept cheltuieli nedeclarate de către cei 4.

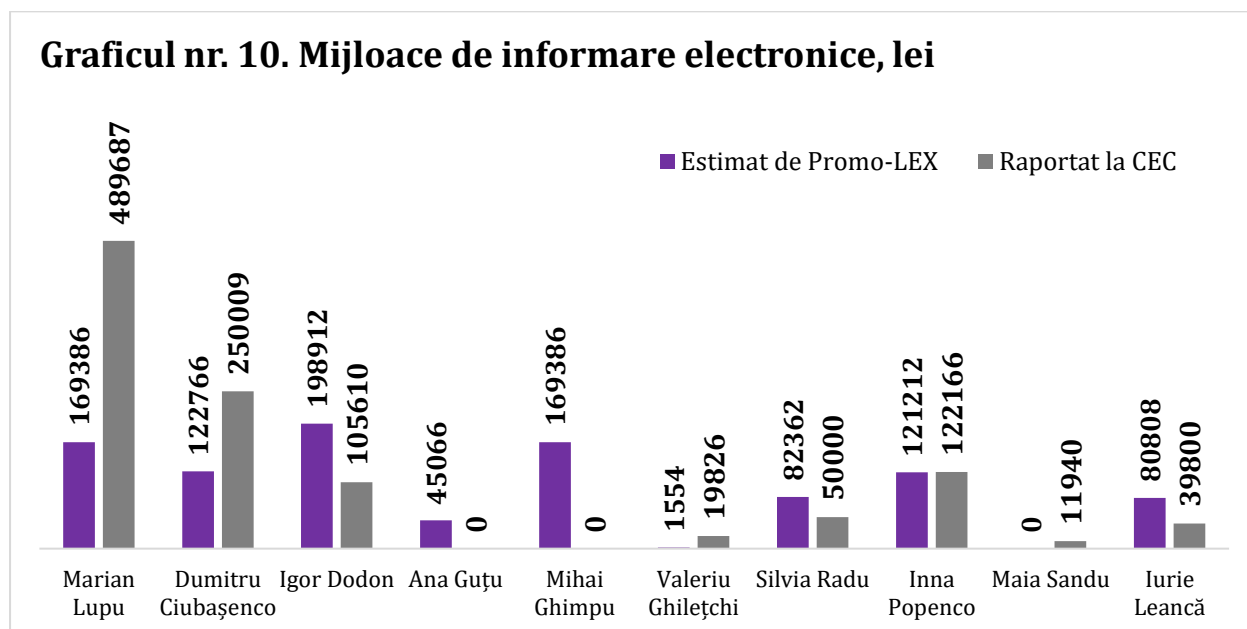
Privitor la Igor Dodon, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 3 postări unice sponsorizate în rețeaua Facebook și bannere online pe cel puțin 14 portaluri diferite, toate rulate timp de 14 zile: www.unimedia.md – banner 1000X250 px; www.agora.md – banner 1000X250 px, www.acasa.md – banner 1000X250 px, www.perfecte.md – banner 1000X250 px, www.ea.md – banner 1000X250px, www.point.md – banner 1000X250px, www.protv.md – banner 1000X250 px, www.mail.ru – banner 300X400 px, www.inprofunzime.md – banner 1000X250 px, www.sporter.md – 1000X250 px, www.play.md – banner 1000X250 px, www.mama.md – banner 1000X250 px.

Privitor la Iurie Leancă, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 3 postări unice sponsorizate în rețeaua Facebook și bannere online pe cel puțin 6 portaluri diferite, toate rulate timp de 14 zile – www.sports.ru, www.timpul.md, www.kankan.md, www.kp.md, www.realitatea.md – bannere clasice online, Banner rich media – www.timpul.md, www.agora.md.

Privitor la Mihai Ghimpu, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 9 postări unice sponsorizate în rețeaua Facebook și bannere online pe cel puțin 4 portaluri diferite, toate rulate timp de 14 zile:

www.unimedia.md - bannere rich media, www.agora.md – bannere clasice și rich media, www.ea.md – bannere rich media, www.kankan.md – bannere clasice online.

Privitor la Silvia Radu, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 3 postări unice sponsorizate în rețeaua Facebook și bannere online pe cel puțin 4 portaluri diferite, toate rulate timp de 14 zile: www.ea.md, www.agora.md, www.kp.md, www.unimedia.md – bannere clasice online. (A se vedea graf. 10).

5.4. Sancțiuni

Conform prevederilor legale, CEC are mandatul de a constata contravenții și încheia procese-verbale cu privire la contravențiile ce vizează neprezentarea în termen ori prezentarea neconformă a rapoartelor financiare ale concurenților electorali; totodată, potrivit art. 48¹, alin. (1) al Codului contravențional, neprezentarea de către concurenții electorali a rapoartelor privind finanțarea campaniei electorale în termenul și în formatul stabilit se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale.

În conformitate cu termenii prevăzuți de legislația electorală, la data de 16 octombrie 2016, CEC a publicat rapoartele a 11 CE. Doar 1 CE - Maia Laguta, nu a prezentat raportul financiar sau demers de neefectuare a cheltuielilor. În acest sens, la 17 octombrie 2016, CEC a somat CE Maia Laguta să prezinte timp de 24 de ore fie un demers de neefectuare a cheltuielilor, fie un raport privind finanțarea campaniei electorale. Abia la data de 25.10.2016, CEC a plasat pe site-ul său declarația datată din 18.10.2016 a CE Maia Laguta, prin care ultima declara că nu a suportat cheltuieli în campania electorală.

La 20 octombrie, CEC a adoptat o hotărâre prin care a solicitat Curții de Apel Chișinău să se expună în conformitate cu art. 69, alin. 4, lit. a) a Codului electoral, cu privire la excluderea CI – Inna Popenco. Cererea respectivă a fost admisă în data de 21 octombrie 2016, iar CI a fost exclus din cursa electorală, fiind constatat faptul folosirii resurselor bănești nedeclarate. Hotărârea Curții de Apel Chișinău a rămas irevocabilă prin emiterea Deciziei CSJ în data de 22 octombrie 2016.

La data de 22 octombrie 2016, CEC a sancționat sub formă de avertisment CE Maia Sandu și a somat-o să prezinte informații adiționale în raportul bilunar pentru perioada 30 septembrie – 14 octombrie 2016 privind finanțarea campaniei electorale. Cu respectarea termenului de 24 de ore de la somare, concurenta a prezentat un nou raport care a fost publicat în termen pe pagina web a CEC.

6. SOCIETATEA CIVILĂ

6.1. Activități de educație civică și implicare electorală

În perioada monitorizată, Asociația Promo-LEX a implementat campania de informare și mobilizare civică "Ieși la Vot" cu sloganul "ANGAJĂM PREȘEDINTE". Scopul campaniei este de a contribui la mobilizarea apolitică a alegătorilor și promovarea votului informat și conștient în rândul cetățenilor Republicii Moldova. În acest sens, la 9 octombrie 2016, 105 voluntari ai Promo-LEX au discutat cu cetățenii din 35 de orașe și i-au informat despre alegerile Președintelui ce vor avea loc pe 30 octombrie 2016.

În cadrul parteneriatului semnat de către Asociația Promo-LEX și IPNA Compania Teleradio Moldova, în perioada 12 – 28 octombrie 2016, au fost organizate dezbateri electorale la postul public Moldova 1 și Radio Moldova. La dezbateri au participat candidații la funcția de Președinte al Republicii Moldova și reprezentanții acestora. Principalele repere tematice în cadrul dezbaterilor sunt: separarea puterilor în stat, garantarea drepturilor fundamentale ale omului, organizarea și conducerea democratică a societății, limitarea constituțională a puterii guvernanților, asigurarea pluralismului social, economic și politic, asigurarea unei coeziuni sociale în R. Moldova, dar și altele. Dezbaterile electorale, de asemenea, fac parte din cadrul Campaniei de educație civică și electorală "Ieși la VOT!".

Asociația Presei Independente (API), Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități (CAJPD) și Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM) în parteneriat cu Radio Moldova, prin intermediul emisiunii "Votează Informat", pe durata lunii octombrie, au inițiat și desfășoară o campanie de informare și educare privind drepturile electorale ale cetățenilor. În cadrul acesteia se relatează despre activitățile și rezultatele cele mai importante ale ONG-urilor membre ale Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte, dar și a celor care monitorizează procesul electoral.

6.2. Monitorizarea alegerilor

Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT” a lansat, în data de 11 octombrie 2016, platformele *alegeri.md* și *partide.md*, instrument care-i va ajuta pe alegători, dar și partidele să se informeze despre activitatea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova. Platforma *alegeri.md* este dedicată mai mult alegătorilor, care pot urmări evenimentele principale ale zilei în care au fost implicați candidații la prezidențiale, iar pe *partide.md* alegătorii se pot informa despre concurenți și partidele din care fac parte.

6.3. Mass-media

Mass-media națională. Monitorizarea mass-mediei naționale nu este o activitate inclusă de către MOA Promo-LEX în metodologia de observare a alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016. Totuși, pentru elaborarea unui tablou plenar asupra proceselor aflate în desfășurare, am considerat necesar de a constata niște tendințe generaliste în mass-media națională.

API și Centrul Independent de Jurnalism (CIJ), pe parcursul perioadei 5-26 octombrie, au elaborat și prezentat Rapoartele nr.2 și 3 de monitorizare a mass-mediei în campania electorală pentru alegerile prezidențiale 2016.

Resursa media online *agora.md* conține o rubrică săptămânală „Dosarul Presei”, în care sunt analizate, inclusiv, subiectele ce țin de reflectarea campaniei electorale de către radiodifuzori și presa online.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA), în data de 17 octombrie 2016, a prezentat primul Raport de monitorizare a televiziunilor în campania electorală pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie. Raportul a fost realizat în perioada 30 septembrie — 9 octombrie 2016, în care au fost monitorizate 14 posturi naționale de televiziune.

Potrivit raportului CCA, posturile Prime TV, Canal 2, Canal 3, Publika TV, Accent TV și NTV Moldova au favorizat în mod evident anumiți candidați electorali. Acestea au fost sancționate cu avertizare publică. Postul Jurnal TV a fost, de asemenea, pasibil de aceeași sancțiune, dar a cerut o amânare pentru a veni cu unele completări la raport. "Realitatea TV", "TV 7", "N4", "RTR Moldova" și "Ren Moldova" au avut un comportament relativ echilibrat. Doar "Moldova-1" și "Pro TV Chișinău", în perioada de monitorizare, au reflectat obiectiv și echidistant evenimentele electorale.

În opinia MOA Promo-LEX, sancționarea prin avertizare nu este în măsură să responsabilizeze posturile TV în perioada electorală, fapt demonstrat de prestația acestora în ultimele campanii electorale.

Mass-media locală și regională. În mass-media locală și regională, observatorii MOA Promo-LEX au constatat următoarele materialele favorizante pentru concurenți la funcția de Președinte al Republicii Moldova:

- Marian Lupu (PDM) a fost favorizat în cel puțin 16 articole ("Ziarul Est Curier"; "Curierul de Hîncești"; "Nord Info"; "Observatorul de Nord"; "Glia Drochiană"; "Meleag Natal");
- Dumitru Ciubașenco (PPPN) a fost favorizat în cel puțin 14 articole ("Ziarul Est Curier "; "Curierul de Hîncești"; "Nord Info"; "Observatorul de Nord"; "Ziarul Nostru"; "Glia Drochiană"; "Natura"; "Ecoul Nostru"; "Gazeta de Sud");
- Mihai Ghimpu (PL) a fost favorizat în cel puțin 9 articole ("Ziarul Est Curier "; "Curierul de Hîncești"; "Nord Info"; "Observatorul de Nord"; "Ziarul Nostru"; "Glia Drochiană"; "Meleag Natal"; "Opinia Liberă");
- Iurie Leancă (PPPEM) a fost favorizat în cel puțin 3 articole ("Observatorul de Nord"; "Ziarul Nostru"; "Glia Drochiană");
- Silvia Radu (CI) a fost favorizată în cel puțin 4 articole ("Ecoul Nostru"; "Gazeta de Sud" "Nord Info"; "Observatorul de Nord");
- Igor Dodon (PPPSRM) a fost favorizat într-un articole ("Nord Info");
- Maia Sandu (PPPAS) a fost favorizată într-un articol ("Cuvânt Liber");
- Inna Popenco (PPMSPR) a fost favorizată într-un articol ("Ziarul Nostru").

VII. INCLUZIUNE ELECTORALĂ ȘI EGALITATEA ȘANSELOR

7.1. Integrarea alegătorilor cu necesități speciale

Alianța INFONET, Asociația MOTIVAȚIE, Asociația Surzilor din Moldova și Centrul de Reabilitare Medico-Socială pentru Persoane cu Vedere Slabă „Low Vision”, în perioada 3 octombrie – 31 decembrie 2016, implementează proiectul „Politici sociale pentru realizarea drepturilor electorale ale persoanelor cu dizabilități”. Misiunea proiectului este ajustarea politicilor sociale pentru eficientizarea cheltuielilor publice și aprofundarea drepturilor omului prin sporirea accesibilității persoanelor cu dizabilități la procesele electorale.

În perioada 7-8 octombrie 2016, formatorii CICDE au informat și instruit 16 persoane cu necesități speciale din 8 regiuni ale țării cu privire la particularitățile alegerilor prezidențiale, drepturile lor în cadrul acestor alegeri, tipuri de implicare directă și indirectă în procesul electoral, precum și tehnici de mobilizare a persoanelor cu dizabilități pentru a participa la vot. Seminarul a fost organizat de CICDE în parteneriat cu CAJPD în cadrul proiectului „Mobilizarea participării persoanelor cu dizabilități în cadrul Alegerilor Prezidențiale 2016”, realizat cu sprijinul Asociației Promo-LEX, din sursele USAID.

MOA Promo-LEX salută inițiativa CEC de aprobare a desfășurării serviciului de translație mimico-gestuală, în 3 secții de votare din mun. Chișinău (secția de votare nr. 1/22, Creșa-grădiniță mixtă nr. 49, str. Independenței nr. 32/2; nr. 1/152, Casa Radio, str. Miorița nr. 1; nr. 1/177, Liceul teoretic "Constantin Negruzzi", str. Igor Vieru nr. 6/2). Astfel, persoanele care vor asigura translarea în limbajul mimico-gestual vor facilita, la cerere, procesul de comunicare dintre membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare și alegătorii cu dizabilități de auz.

Conform prevederilor Codului electoral, alegătorii pot vota atât în incinta secției de votare, cât și, în virtutea anumitor circumstanțe, la locul aflării. În perioada 15 - 29 octombrie 2016, inclusiv, pot fi depuse cereri privind votarea la locul aflării. Potrivit legislației, alegătorul care, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu se poate prezenta la secția de votare, poate solicita biroului electoral votarea cu urna de vot mobilă. Doar persoanele cu dizabilități de vedere pot înainta cereri privind votarea la locul aflării, inclusiv în formă verbală. În ziua votării, de asemenea, pot fi depuse cereri până la orele 15.00, dar cu prezentarea certificatelor medicale.

MOA Promo-LEX constată că legislația electorală a RM oferă posibilitate persoanelor cu necesități speciale să-și exercite dreptul la vot prin proceduri simplificate. În același timp, reiterăm îndemnul adresat autorităților publice și electorale de a asigura parcursul nerestricționat al persoanelor cu necesități speciale către secțiile de votare, de a le permite să voteze în condiții egale cu ceilalți cetățeni.

MOA Promo-LEX salută și susține activitățile asociațiilor obștești din domeniul promovării politicilor de incluziune, inclusiv electorale, a persoanelor cu necesități speciale.

7.2. Dimensiunea de gen

Analizând componența BESV, din punctul de vedere al statisticii de gen, constatăm că în urma vizitei în 1981 de SV, informația privind componența de gen a organelor electorale s-a obținut de la 1817 SV, iar despre statistica de gen a președinților - din 1658 SV.

	SV	funcționari electorali	femei	bărbați
membri ai BESV	1 817	15 366	13 035 (84,83%)	2 331 (15,17%)
președinți ai BESV	1 658	1 658	1 425 (85,94%)	233 (14,1%)

MOA Promo-LEX constată în componența BESV o prezență accentuată a femeilor. Nu este respectat principiul egalității de gen. Totuși, putem deduce și un aspect pozitiv prin raportarea procentului de femei-membre la procentul femei-președinte. Cifrele sunt practic similare.

7.3. Minoritățile naționale

Radio Moldova, în parteneriat cu CEC, a organizat o campanie de informare în limbile minorităților naționale cu privire la activitatea și deciziile CEC pe perioada campaniei electorale despre candidații înregistrați în cursa pentru fotoliul de Președinte al RM. În acest sens, radioascultătorii sunt invitați să audieze următoarele emisiuni: Unda Bugeacului, Vocea Romilor, Radiomegdan și Renaștere.

RECOMANDĂRI:

Parlamentului Republicii Moldova

1. De a modifica legislația electorală privind înregistrarea concurenților în cadrul alegerilor pentru funcția de Președinte al RM în scopul creării condițiilor egale pentru demararea campaniei pentru toți concurenții electorali.
2. De a completa art. 181¹ din Codul penal în vederea aplicabilității acestuia în cadrul scrutinelor prezidențiale.
3. De a completa cadrul normativ în vederea unei reglementări clare a implicării în campanie electorală a prestatorilor de servicii nerezidenți ai Republicii Moldova.
4. De a modifica cadrul legal în scopul interzicerii publicității electorale plătite și de a se oferi în schimb publicitate gratuită în cadrul instituțiilor publice mass-media , inclusiv prin furnizarea timpului gratuit de antenă pentru dezbateri electorale, transmisiunea de mitinguri/întruniri de campanie.

Comisiei Electorale Centrale

1. De a institui mecanisme de asigurare a persoanelor condamnate la privațiune de libertate, în egală măsură cu restul populației, cu posibilitatea de informare privind campania electorală și programele concurenților electorali.
2. De a asigura implementarea recomandărilor privind infrastructura secțiilor de votare.
3. De a verifica și asigura respectarea normelor legale privind constituirea birourilor electorale ale secțiilor de votare.
4. De a asigura respectarea programului de lucru al BESV.
5. De a asigura continuitatea și durabilitatea procesului de verificare a listelor, precum și calitatea acestora.
6. Instituirea unui mecanism mai riguros de verificare a rapoartelor financiare ale concurenților electorali.

Concurenților Electorali:

1. De a nu admite utilizarea resurselor administrative în campania electorală.
2. De a raporta integral cheltuielile și plățile suportate în legătură cu campaniile de agitație electorală.

LISTA DE ABREVIERI

alin. - aliniat
APC – administrația publică centrală
API – Asociația Presei Independente
APL - administrația publică locală
art. - articolul
BP – buletin de identitate provizoriu
BRD - Biroul pentru relații cu diaspora
c. – comuna
CAJPD - Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități
CCA – Consiliul Coordonator al Audiovizualului
CE – concurent electoral
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECE - Consiliul electoral de circumscripție electorală
CI - candidat independent
CICDE - Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral
CIJ – Centrul Independent de Jurnalism
CNTM - Consiliul Național al Tineretului din Moldova
com. - comanda
dl - domnul
ENEMO - Rețeaua Europeană a organizațiilor de monitorizare a alegerilor
FE – formular de eveniment
FV – formular de vizită
GI – grup de inițiativă
IRI - Institutului Republican Internațional din SUA
lit. - litera
m2 - metru pătrat
MAEIE – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MOA - Misiunea de observare a alegerilor
mun. - municipiu
nr. - număr
ONG - organizație non-guvernamentală
ONU – Organizația Națiunilor Unite
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
pct. - punct
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PLDM - Partidul Liberal Democrat din Moldova
PPD – Partidul Politic DREAPTA
PPPAS – Partidul Politic Partidul Acțiune și Solidaritate
PPPDA – Partidul Politic Platforma Demnitate și Adevăr
PPMSPR – Partidul Politic Mișcarea Social-Politică Ravnopravie
PPPEM - Partidul Politic Partidul Popular European din Moldova
PPPN - Partidul Politic Partidul Nostru
PPPSRM - Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
PVT - Numărarea în Paralel a Voturilor
QC - Numărarea Rapidă Calitativă
r. – raion
RFE – Registrul Funcționarilor Electorali

RM – Republica Moldova
RSA - Registrul de Stat al Alegătorilor
RSP – Registrul de Stat al Populației
s. - sat
SUA – Statele Unite ale Americii
SV - secții de votare
tir. - tiraj
TV - televiziune
UAT - unitate administrativ-teritorială
UATSN - unitate administrativ-teritorială din stânga Nistrului
unit. - unitate
USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
UTAG - unitatea teritorială autonomă Găgăuzia